

Günübirlilik Yaşamın Sıradanlığı ya da Kendi Olma

A. Kadir Çüçen

Bu yazının amacı, genel anlamda Martin Heidegger'in "Varlık"ın anlamının ne olduğu sorusuna; özel de ise "insan" sorunsalına getirdiğini yanıtta yola çıkarak "**günübirlilik insan**" ile "**kendi olan insanı**" ele alıp tartışmaktır. Heidegger'in Varlık kavramıyla olan ilgisi onun felsefeyi yeniden yorumlamasına yol açar; çünkü "felsefenin amacı, Varlığın gerçekten ne olduğunu kavramaktır."¹ Değişik bir deyişle, felsefe yapmak Varlık'ın anlamını sorgulayan sorular sorarak onu açıklamaktır.² Böylece felsefe, Varlık üzerine yapılan bir sorgulamadır ve felsefe Varlıkla başlar. Bunun için, Heidegger'e göre, felsefe tüm nesne ve şeylerin kaynağı ve temeli olan Varlıkla ilgilenir. Her şeyden önce felsefenin amacı Varlığı doğada varolan nesnelere ve objelerden ayırmaktır.

Heidegger'e göre, Sokrates öncesi felsefecilerden Parmenides, Herakleitos ve Anaksimandros öncelikle Varlığı düşünen ve sorgulayanlardır. Bu düşünürler "Varlık nedir?" sorusunu doğrudan ve öncel biçimde sordular.³ Heidegger, bu düşünürlere "*primordial thinker*" (öncel ya da dolaysız düşünür) ismini verir. Fakat Sokrates sonrası düşünürler Varlık sorusunu, ikinci planda ele aldılar. Bu yüzden, felsefenin konusu olan "Varlık nedir?" sorusu yerini "varolan nesnelere ve objeler nedir?" sorusuna bırakmıştır. Sonuçta Platon'la başlayan idealar dünyasının görünüşler dünyasından ayırımı, Varlık ile nesnelere arasındaki ayırımı yol açmıştır. Bu ayırım, felsefenin başlıca konusu olan varlıkbiliminin (ontolojinin) değer yitirmesine neden oldu. Heidegger'e göre, felsefenin amacı temel ontolojidir (*fundamental ontology*). Bundan dolayı, temel ontoloji geleneksel metafiziği ve felsefeyi yıkıp "Varlık'ın anlamı nedir?" sorusunu cevaplandırabilecek tek inceleme ve araştırma yeridir. Çünkü felsefe tarihi, Heidegger'e göre "Varlık" sorusuna geleneksel ve metafiziksel bir yaklaşımla yanlış açıklama ve yorumlama getirmiştir. Böylece, felsefe tarihi yerini geleneksel (Aristoteles) metafiziğe bırakıp, "Varlık" nesnelere, "varoluş" ise "öz"den ayrıldı. Bu farklılaşma sonucu bu kavramlar açık niteliği olmayan varsayımların etkisinde kaldı. Heidegger'e göre, özün varoluş üzerindeki öncelliği yüzünden varoluşun mutlak ve öncel olarak Varlık-olma anlamı kayboldu ve unutuldu. Böylece, "Varlık", felsefe tarihi içinde *Bir, Logos, İdea, Ousia, Töz, Cogito, Algılama, Monad, Nesne, Ben, Ruh, İstenç ve Güç* vs. gibi çeşitli anlamlarda yorumlandı. Fakat tüm bu anlamlar "Varlık"ın mutlak ve öncel ontolojik anlamını veremez. Çünkü Sokrates sonrası düşünürler "Varlık"ın gerçek anlamını, metafiziksel kavramlarla açıklayıp onun asıl anlamını unutturdular. Heidegger'e göre, geleneksel felsefe yeniden incelenip, yorumlanıp ona yeni bir yön ve yol verilmek suretiyle ilk orijinal anlamına kavuşturulmalıdır.

Heidegger'in düşüncesindeki en önemli felsefe problemi "Varlık'ın anlamı nedir?" sorusudur. Heidegger'in amacı, varlıkbiliminin tarihine dönüp onu yeniden inceleyerek, ona yeni bir yorum getirmek suretiyle, geleneksel ve metafiziksel ontoloji tarihini yıkmak ve kendisinin öne sürdüğü temel ontolojiyi felsefenin en temel konusu yapmaktır. Bu amaçla Heidegger, felsefe tarihinde Varlık kavramının ne anlamda ele alındığını ve bu anlamların nasıl yetersiz ve eksik kaldığını ilk planda ortaya koymaya çalışır. Heidegger'in bu düşünceleri çerçevesinde, öncelikle bu araştırmamızda Varlığın ne olmadığı açıklandıktan

¹ Martin Heidegger, *Parmenides*, translated by André Schuwer and Richard Rojewicz, Bloomington: Indiana University Press, 1992, s. 7.

² Martin Heidegger, *An Introduction to Metaphysics*, translated by Ralph Manheim, New Haven: Yale University Press, 1959, s. 12.

³ Martin Reiner, "Heidegger and the Greeks", *The Heidegger Case: On Philosophy and Politics*, edited by Tom Rockmore and Joseph Margolis, Philadelphia: Temple University Press, 1992, ss. 170-171.

sonra ne olması gerektiği üzerinde duracağız. Bu açıklamalar “Heidegger I” denilen zaman çerçevesi içinde olacaktır.⁴

Heidegger’e göre “Varlık nedir?” sorusu “nesne ya da şeyler nedir?” sorusuyla felsefe tarihinde karıştırılmıştır. Bu yüzden, her şeyden önce Varlık bir nesne ya da bir şey değildir. Nesnelere ya da şeyler var olan cisimlerden oluşur: Örneğin, ağaçlar, masalar, evler, vs. Varlık, bir ev ya da bir ağaç değildir. Kısaca Varlık bir “ontik” görünüş değildir. Heidegger *Varlık ve Zaman* adlı kitabında şunları söyler: “Varlık her türlü nesneden ayrılmalıdır.”⁵ Bu bir varlıkbilimsel (ontolojik) farklılıktır. Bu öncel ve a priori ayırım Varlık ve nesne ayırımına yol açar. Bu görüş, Heidegger’in tüm felsefe yazın hayatında görülmektedir.

Öte yandan, Varlık tüm nesnelere bir toplamı da değildir. Nesnelere toplamının Varlığa eşit olduğunu düşünmek bir yanılgıdır. Varlık bir nesnenin ya da bir şeyin bir ya da birkaç parçası da değildir. “Felsefenin başlıca konusu olan Varlık, ne bir topluluk (*class*) ne de bir cinstir: O her türlü nesneyi kapsar... Varlık ve onun yapısı her türlü nesne ve onun mümkün olan özelliklerinin arkasında ve dışındadır.”⁶

Geleneksel metafizik, Varlığı, gerçeklik ve edimsel kavramlarıyla sık sık özdeş saymıştır. Heidegger bunun yanlış bir varsayım olduğunu söylemektedir. Gerçek ve edimsel ancak Varlığın karakterleri olabilirler. Felsefe tarihinde gerçek ve edimsel dış dünyada var olan nesnelere eş değer olarak yorumlanmıştır. Heidegger’e göre, Varlık bu anlamda ele alınıp incelenemez ve yorumlanamaz. Dış dünyadaki real yani gerçek nesnelere ancak tek tek ontik şeyleri verebilir. Felsefenin amacı ontik olan değil, fakat ontolojik olan Varlığı açıklamaktır. “Varlık”ın elimizde ya da önümüzde-hazır-olan (*present-at-hand*) bir nesne olmadığını savunur. Bu düşünceye göre, Varlık şu anda var olan bir nesne olmadığını yanı sıra daha önce ya da daha sonra var olabilecek bir nesne de değildir. Bu anlamda Varlık, dış dünyadaki bir nesne gibi daha önceden düşüncede var olan bazı kategorilerle algılanamaz. Başka bir deyişle, Varlığı kategorik bir yaklaşım kavrayamaz. Bu yüzden, Varlık bir *present-at-hand* nesne değildir.

Heidegger, Varlığın düşünce ürünü soyut bir kavram olmadığını öne sürer. Böylece Varlık ne bir akıl ürünü ne de evrensel ve tanrısal bir kavramdır. “Varlık, tanrısal veya evrensel bir yapı değildir.”⁷ Geleneksel felsefenin tersine Tanrı’nın varlığı, neden sonuç ilişkisi içinde incelenmemelidir. Bu yüzden, Heidegger’e göre, Varlık, Tanrı ile eş tutulmamalı ve Tanrı kavramı ile açıklanamamalıdır.

Heidegger felsefe tarihinin gelişimi süreci içinde dört genel kavramın Varlık kavramı ile birlikte ele alındığını *Metafizik Giriş* adlı kitabında şöyle açıklar: 1. Varlık ve oluş, 2. Varlık ve görünüş, 3. Varlık ve düşünce, 4. Varlık ve gereklilik. Bu çalışmada ilk üçü ele alınacaktır. Çünkü ilk üç ele alınış doğrudan Varlığı açıklama biçiminin geleneksel metafizikte nasıl bir kökeni olduğunu göstermektedir. İlk iki ayırım eski Yunan felsefesiyle birlikte başlarsa da üçüncü ayırımı ilk ikisi gibi çok eskilere dayanır. Fakat üçüncü ilişki Platon ve Aristoteles tarafından önemsenmediği için bir süre felsefe tarihinde arka planda kaldı. Varlık ve düşünce ilişkisi Modern felsefenin kurucusu Descartes’la birlikte önemli bir felsefi düşünce akımını oluşturdu.

Varlık ve oluş ayırımı Parmenides ve Herakleitos felsefelerinin oluşturdukları karşıtlıklarla ortaya çıkmaktadır. Parmenides Varlığın her türlü oluş ve değişimin karşısında

⁴ İlk Heidegger (Early Heidegger ya da Heidegger I) 1930’lu yılların ilk başlarına kadar olan dönemdir. Bu dönemde Heidegger, “Varlık’ın anlamı nedir?” sorusuyla ilgilenip, en önemli yapıtı olan *Varlık ve Zaman* adlı eserini yazmıştır. Heidegger II döneminde Heidegger, Varlığın anlamı olan Dasein kavramını kendisine temel görüş yapmayı, felsefeyi ve Varlık kavramını şiirsel bir yorumla açıklamaya çalışmıştır.

⁵ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, s. 272.

⁶ *A.g.e.*, s. 62.

⁷ Martin Heidegger, “Letter to Humanism”, *Basic Writings*, edited by David F. Krell, New York: Harper & Row, Publ., 1977 s. 216.

olduğunu öne sürerken, Herakleitos her şeyin bir oluş içinde olduğunu savunur. Heidegger'e göre bu iki çelişik görüş bütün felsefe tarihi içinde görülmektedir. Heidegger, Darwinizmdeki evrim teorisi ile felsefe tarihindeki oluş kavramının aynı olmadığını belirtir ve Eski Yunan'daki oluş teorisini Darwinizmden ayırır. Felsefe tarihindeki bu Varlık ve oluş tartışması bize Varlık'ın anlamının ne olduğunu vermemektedir. Bu tartışmaların sonucunda ikinci ayırım olan Varlık ve görünüş Platon felsefesinde metafiziksel bir çerçevede kendini ortaya koydu.

Varlık ve görünüş ilişkisi, Varlık ve oluş ilişkisi kadar eski ve iyi bilinen bir ayırımdır. Heidegger bu ilişkiyi şöyle açıklar: "Varlık ve görünüş demek: Gerçek, gerçek olmayanın karşıtı; doğru, doğru olmayanın karşıtıdır."⁸ Varlık; gerçekle, görünüş; gerçek olmayanla eş anlama gelmektedir. Bu Platonik ayırım Kant'ın görünüş ve kendinde-şey teorisine kaynak sağlamıştır. Heidegger, Varlık ve görünüş ayırımının Varlık ve oluş ayırımı ile ilişkili olduğunu düşünmektedir. Fakat her ikisinin de Varlığı tanımlamada yetersiz kaldığına inanır. Çünkü Varlık ne oluş, ne de görünüştür. Varlık bunlarla aynı anlamda olamaz. Eğer onlarla eş tutulursa Varlık varoluş değil de varlık (nesne) hâlinde anlaşılır. Bu anlamdaki bir varlık ise temel ontolojinin bir konusu olamaz. Varlık, bir oluş, bir görünüş ya da bir nesne değildir.

Varlık ve düşünce ayırımı Modern felsefede yeni bir düşüncenin gelişmesine yol açar. Bu ayırım sonucu düalistik teori önem kazanır. Özne ve özne olmayan, yani özne ve nesne ayırımı sonucu özne birinci plana çıkar. Özne bir nesne değildir. Örneğin; Descartes'ın *cogito* su bir *extensa* değildir. Başka bir deyişle, düşünen töz maddesel tözden farklıdır. Buna karşılık, her ne kadar madde ve düşünce iki ayrı töz ise de sonsuz ve mutlak töz olan Tanrı'ya var olma bakımından bağlıdırlar. Modern felsefedeki ikiciliğe karşı Heidegger, Parmenides düşüncesinde Varlık ve düşüncenin aynı olduklarını ve *logos*'la *physis*'in Varlığa karşılık geldiğini söylemektedir. Bu aynılık daha sonraları özellikle Descartes'la birlikte düalistik bir ayırıcı görüş hâlinde gelişimini sürdürdü ve tüm modern felsefeyi etkiledi.

Bu anlamlarıyla oluş, görünüş ve düşünce Varlık'ın anlamının ne olduğunu ve-rememektedirler. Bunlara ilaveten Heidegger, felsefe tarihi süreci içinde Varlık hakkındaki bu tür yanlış anlama ve yorumlar sonucunda üç tane yanlış Varlık tanımı olduğunu ortaya çıkarır. Bu üç yanlış yorumlama sonucu "Varlık'ın anlamı nedir?" sorusu unutulurken, Varlık başka metafiziksel kavramlarla açıklanmaya çalışıldı. Bu üç yanlış yorum ve tanımlar şunlardır:

1. "Varlık en büyük evrensel kavramdır."⁹ Heidegger bu yanlış tanımlamanın Aristoteles metafiziğinden kaynaklandığını öne sürer. Bu problemin Orta Çağ felsefesinde de önemli bir tartışma konusu olduğunu söyleyen Heidegger, "evrensel" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmediğimizden dolayı bu tanım bizi daha da karanlığa sürüklemektedir, demektedir.¹⁰

2. "Varlık kavramı tanımlanamaz."¹¹ Bu yanlış yorumun da birinci yorumla ilişkili olduğunu ileri süren Heidegger, Varlığın boş bir kavram olmadığını ve bu ikinci tanımın bizim Varlık hakkında soru sormamıza engel olamayacağına inanır. Bu yüzden, "Varlık kavramı tanımlanamaz" tanımı yanlış ve yetersiz kalmaktadır.

3. "Varlık kendi kendine bir kanıttır."¹² Bu tanım iki varsayımı içerir: a) Varlık kavramı kendi kendine kanıttır. b) Kendi kendine kanıt kavramı kendi içinde bir tartışma konusu oluşturmaktadır. Eğer bir şey kendi kendisine kanıt ise, o şeyi tartışmaya gerek yoktur. Çünkü o şey kendi kendine kanıttır ve başka bir şeye ya da kanıt ihtiyacı yoktur. Fakat Heidegger'e

⁸ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, s. 98.

⁹ *A.g.e.*, s. 22.

¹⁰ *A.g.e.*, s. 23.

¹¹ *A.g.e.*, s. 23.

¹² *A.g.e.*, s. 23.

göre, Varlık'ın anlamı bir inceleme konusu olabilir ve kendisinin yaptığı da böyle bir incelemedir. Bu yüzden, Varlık kendi kendine kanıt olamaz. Çünkü Heidegger onu sorgulayan ve inceleyen bir düşündürür.

Bu değerlendirmelerden sonra Heidegger, Varlık hakkındaki felsefe tarihinde yapılan bütün çalışmaları yetersiz ve yanlış olduğunu söyler ve “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusunun kendisine kadar olan felsefelerde henüz cevaplanamadığına inanır. Bunun için Heidegger, “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusunu sormak ve ona cevap vermek için yeni bir yöntem bulmalıyız demektedir. Bunu şöyle ifade eder: “Biz öncelikle onu doğru bir şekilde yorumlamaya çalışmak zorundayız.”¹³ Bu düşüncesi sonucu Heidegger, Varlığın boş ve anlamsız olmadığına inanır. Varlık bir anlama sahiptir. “Varlık nedir?” sorusunu ancak ve ancak “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusuyla verilecek bir cevap açıklayabilir. Heidegger'e göre, bu cevabın ilk defa felsefe tarihinde kendisinin *Varlık ve Zaman* adlı eserinde verildiğini söylemektedir. Heidegger, Varlık'ın anlamını Zaman kavramı içinde Dasein kavramının çözümsel ve varoluşçu bir yaklaşımla açıklanabileceğini iddia eder ve savunur. Böylece felsefeye yeniden varlık biliminin önemini getirip, Varlık'ın anlamını olgu bilimsel bir yöntemle varoluşçu bir açıdan açıklamanın mümkün olabileceğini göstermiştir.

Tüm yapılan açıklamalar ve tartışmaları sonuçlandırmak gerekirse, Heidegger felsefe tarihi ile yaptığı “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusunu tartışarak, bazı metafizik kavramların – bu kavramlar yanlış Varlık yorumlarıdır– Varlık kavramından ayrımlaşmasını sağlamıştır. Buna ek olarak Varlık hakkındaki yanlış yorumların yeniden tartışılarak, felsefi düşünceye değişik bir yön verilmesini sağlamıştır. Felsefede Varlık biliminin önemini yeniden vurgulayarak, yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu yeni düşünce tarzı kendisinden sonra gelen diğer düşünürleri çeşitli yönlerden etkilemiştir.

Varlık'ın anlamını yanlış yorumlardan kurtarıp onu yeniden formüle etmek gereklidir. Bunlar varlık sorusuna cevap arayan gelenekçi düşünürlerin ön yargılarıdır. Bu yargılar sorunu daha belirsiz ve karmaşık yapar. Bu nedenle, önce ne hakkında soru sorduğumuzu ve inceleme yaptığımızı açık bir biçimde tanımlamalıyız. Her sorgulama bir incelemedir veya araştırmadır. Her araştırma, araştırma yapılacak konu tarafından ‘önsel yönlendirilmeye’ açıktır. Her sorgulama, bir şeyin hem neliğinin hem de görünüşünün bilinçli araştırmasıdır. Böylece her sorgulama, bir şeyin ne olduğu üzerine sorgulamadır.¹⁴ Bir şey üzerine olan tüm sorgulama, soruşturmada ortaya çıkan, bulunan, niyetlenen veya yönelinen şeydir. Kısaca her sorgulama, amaçsal veya erekseldir. O hâlde, soruşturmanın kendisi aynı zamanda soruşturulacak ve tartışılacak bir konudur. Soruşturulacak olan, soruşturma yapan varlığın kendisinden başka bir şey değildir.

Sorgulama bir tür inceleme olarak sorgulananın neliği tarafından yönlendiriliyorsa, Varlık'ın anlamı da bize bir şekilde önsel olarak verilmiştir. Çünkü biz Varlığın anlaşılmasında kendi eylemlerimizle her zaman birlikteyiz veya ilişki içindeyiz. Böylece biz, Varlık'ın anlamını kaba bir şekilde anlamaktayız. Bu anlama geleneksel kuram ve teorilerle kuşatılmıştır. Fakat yine de incelenen varlık, bize yabancı ya da tanıdık olmayan bir şey değildir. Eğer olsaydı, onu hiç kavrayamazdık.

İncelenen, “Varlık'ın Anlamı Nedir?” sorudur. Sorulan ve incelenen, *Varlığın ne tür bir şey olduğu değil, var-olmanın (Varlık'ın) ne anlama geldiğidir*. Anlaşılması gereken şey, bir şey hakkında yapılan inceleme ile bir şeyin anlamı hakkında yapılan incelemenin aynı şey olmadığıdır. İkinci tür inceleme ve sorgulama –bir şeyin anlamı hakkında yapılan inceleme–

¹³ *A.g.e.*, s. 13.

¹⁴ Heidegger'in “her sorgulama, bir şeyin sorgulaması” önermesiyle vurgu yapmak istediği şey, fenomenolojik sorgulama anlayışıdır. Çünkü fenomenolojiye göre, bilinç, bir şeyin bilinci olarak bilinçtir. Başka bir söylemle boş ya da saf bilinç yoktur; bilinç her zaman yönelmişliktir. Aynı analogiyle, Heidegger'in sorgulaması da her zaman bir şeyin ne olduğu sorgulamasıdır. Böyle bir sorgulama da kendi içinde bazı önsel yönlendirmeye sahiptir.

Heidegger'in amaçladığı incelemedir, çünkü bu tür sorgulama, felsefenin temel disiplinlerinin oluşmasının önsel koşuludur.

Varlık, varlıkların Varlığı olarak kendini nerede ve nasıl ortaya çıkarır? Sorgulanan varlık olarak Varlık, Dasein'in¹⁵ olanaklı varoluş tarzlarında kendini açar. Varlık'ın anlamı üzerine yapılan sorgulama, Dasein denilen varlıkta kendini açık ve belirgin yapar. Dasein, varlığın anlamının sorgulandığı varlıktır. Bu varlık, kavramsal bir sorgulamanın yapılacağı varlık değil, ontolojik bir sorgulamanın yapılacağı varlıktır.

Heidegger, varlığı ancak onun ontolojik önceliğinde kavrayabiliriz, der. Kavranılan ve sorgulanan Varlık –Dasein– önermelerden oluşan kuramların ve hipotezlerin ışığında değil, Dasein denilen varlığın kendisinde açtığı varolmanın anlamındaki varoluşsal yapısında anlamını bulur.¹⁶ O hâlde, Varlığın varoluşsal yapısı ancak temel (*fundamental*) ontoloji tarafından kavranabilir. Matematik, teoloji, doğa bilimleri veya insan bilimleri Varlık'ın anlamını veremez. Çünkü tüm bu bilgi alanları, varlığı kavramsal olarak ele alan disiplinlerdir. Varlığı, bir bilgi nesnesi olarak gören bu disiplinler Varlık'ın anlamını değil, varlıkların kavramsal betimlemesini verirler. Dasein'i bilgi nesnesi yapmak, onu varoluşsal yapısından değil, kavramsal yapısından açıklamak demektir. Dasein, öncelikle, bilgi nesnesi değil, kendinde varolmanın tarzlarını veren Varlıktır. Dasein'in varlığını ancak kendi varoluşu verebilir. Bu ise ancak iki yolla olabilir: Öncelikle Dasein, kendi *existentiell-ontik*¹⁷ yapısını kavrar ve ikinci olarak kendi *existential-ontolojik*¹⁸ yapısını kavrar. Fakat amaç, ontolojik yapısını anlayan Dasein'in bunu kendi *ontik* yapısı üzerinde kurmasıdır.

Her ne kadar Dasein ilkin ontik varlık olsa da ikincil önceliği onun ontolojik yapısıdır. Çünkü Dasein'in ontolojik karakteri hem kendisini hem de kendisinin dışında olanları kavrayabilir. Bu nedenle Dasein, *ontiko-ontolojiktir*.¹⁹ Dasein'in *existentiell* çözümlemesi onun kendi varlığını yani ontik yapısını, buna karşın onun *existential* çözümlemesi, Dasein'in ontolojik yapısını verir. Dasein'in varlığının anlamını ancak Dasein'in ontik varlığı üzerinde onun ontolojik varoluşunun yapısı verir.

Kısaca, var-olmanın anlamının ne olduğu üzerine olan incelemeye, *ontolojik* inceleme denir; buna karşılık varlık hakkındaki incelemeye *ontik* inceleme adı verilir. Ontik incelemeyi tanımlayan terimler, *kategorilerdir*; ontolojik incelemeyi tanımlayan terimler, *varoluşlardır*. Heidegger'in bu tanımlamalarını bir şema ile vermek, konuyu anlamamızı kolaylaştıracaktır:

Sorgulanan nesne: Varlık (*Sein, Being*) varlık (*Das Seiendes, beings*)
Sorgulanan soru: Varlığın anlamı nedir? varlık nedir?

¹⁵ Genelde Heidegger yorumcuları ve çevirmenleri, Dasein terimini çevirmeden kullanmışlardır. İki terimden oluşan Dasein'in günlük ve sıradan Almanca anlamı, insan varlığıdır. Fakat Heidegger bu anlamıyla değil, Dasein'a felsefi bir anlam yükleyerek, Dasein'i felsefesinin temel kavramlarından biri yapmıştır. Dasein'in felsefi anlamını anlamak için, terimin etimolojik irdelemesini yapmak gerekir. “*Da*” ve “*Sein*”dan oluşan Dasein, iki terimin birlikteliğini içeren bir anlama sahiptir. “*Da*”, Almancada “*hier*” ve aynı zamanda “*dort*” anlamına gelmektedir. “*Hier*”, burada, “*dort*” ise orada demektir. “*Sein*” ise varolmak, Varlık veya varoluş anlamlarına gelir. “Dasein”, burada veya orada varolan varlık anlamına gelir. Genellikle Heidegger yorumcuları “Dasein”i orada varolan varlık olarak tanımlarlar.

¹⁶ Heidegger'e göre, bu tür bir sorgulamada dairesel veya döngüsel akıl yürütme bulunmaz. Başka bir söyleyişle, Varlığı kendi varlığında inceleme bir tür döngüsellik değildir. Bu sorgulama varlığın kendiliğini sorgulayan varlığın varolma tarzlarının doğrudan sorgulanmasıdır.

¹⁷ Heidegger'in *Varlık ve Zaman*'da bazı yeni kavramlar kullandığını Ön Söz'de dile getirmiştik. Bunlardan bir çift olan *existentiell* ve *ontik* Heidegger felsefesinde önemli bir yer tutar. *Existentiell* ve *ontik*, nesnelere, şeylere veya varlıklara ait bir özellik olup varoluşsal ve ontolojik bir yapı yerine, tekil bir yapı özelliği gösterir. Birşeyin kendini ontik ve existentiell yapıda kavraması onun temel varoluşsal yapısını otantik değil de, sadece nesne olarak kendini kavradığını gösterir. *Ontik* ve *existentiell* yapıdaki varlıklar veya şeyler Dünya-içinde-Varlık olamazlar, yani varoluşları yoktur.

¹⁸ *Existential-ontolojik* yapı Varlığın varoluşsal yapısını veren ve onu Dünya-içinde-Varlık yapan özelliğidir.

¹⁹ *Ontiko-ontolojik* varlık olmak demek, varlığını öncelikle kendi ontik yapısı üzerine temellendirmektir; fakat burada kalmadan kendi ontikliğini üzerinde ontolojik yapısını koymak gerekir.

Sorgulama türü:	ontolojik	ontik
Sorgulama terimleri:	varoluşlar	kategoriler
Sorgulamada oluşan durumlar:	anlama /olgusal betimleme / nesnel	
Sorgulamadaki farkındalık türü :	varoluşsal (<i>existential</i>)	nesnesel (<i>existentiell</i>)

Şemadan anlaşılacağı gibi, ikinci tarafta verilen özellikler, bir nesnenin bilimsel incelemesinden farklı bir şey değildir. Nesnel (varlıklar) hakkındaki herhangi bir bilimsel inceleme, ontik, kategoriksel ve nesnedir. Var-olmanın anlamı hakkındaki herhangi bir sorgulama, felsefi sorgulamadır; bu sorgulama varlığın anlamını, ontolojik ve olgusal vermenin yanı sıra, Varlığın varoluşsal yapısını açığa çıkarır. Bu terimler ve anlamları, Heidegger tarafından daha sonraki bölümlerde daha açık ve anlaşılır olacak şekilde yeniden ele alınmıştır.

Heidegger, “*Varlık’ın anlamı nedir?*” sorusunun yeniden sorulması gerektiği üzerinde ısrarla durur; çünkü ona göre, bu sorunun defalarca üstü örtülmüş ve sorgulanan varlık kendini değil, nesnelere ele almıştır. Özellikle Descartes sonrası felsefelerden pozitivizm ve Yeni-Kantçılık, varlığı obje veya nesne olarak sorgulamış ve bilgi açısından tanımlamışlardır. Bilgi açısından ele alınan varlık, varoluşsal yapısını açığa çıkaramaz.

Heidegger, ontoloji tarihi içindeki varlığın tarihsel göreceliğini ve değişik anlamlarını belirlemek ve bunların insan varlığı ile olan ilişkilerini göstermek amacındadır. Bu nedenle, geleneksel ontolojilerin insan varlığını nasıl yanlış tanımladıklarını ve yorumladıklarını öne sürer. İlk anlamıyla onun amacı, insan olmanın ne olduğunun çözümlemelerini serimlemektir.

Aristoteles geleneğine bağlı olarak insanın “ussal, problem çözen ve inançları doğrultusunda eyleyen hayvan” tanımı, ruh teorilerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Hatta geleneksel insan varlığı teorileri tâ Platon’a kadar uzanır. İnsan, evreni ve evrenseli anlayan ve keşfeden varlıktır. İşte Platon ve geleneksel felsefenin bu insan tanımlaması yanlış bir yol üzerine kurulmuştur. Bu yanlış düşünme biçimi her şeyi kuramlaştırma ve teorileştirme üzerine dayandırılmıştır. Heidegger teorileştirmeyi tamamen yanlış bulmaz, fakat sınırlı bulmaktadır.

Kuramların sınırlılığı içinde Heidegger, Varlığın (insan olmanın) anlamını Platon, Aristoteles, Descartes, Kant ve Husserl’de yeniden sorgulayarak, varlık tarihini tahrip ederek, kendi temel (fundamental) ontolojisini oluşturmayı amaçlar. Fundamental ontoloji, Dasein’in varlığı ve onun analitik yapısının serimlenmesi ile ilgilidir. Dasein, Orada-Varlık anlamıyla günlük Almandada insan varlığı demektir. *Varlık ve Zaman*’ın birinci bölümünün amacı, Dasein’in (insan varlığının) günlük yaşamındaki varlık yapısını ortaya koymaktır. İkinci bölümü ise, Dasein’in varlığını Zaman fenomeni ile temellendirmek suretiyle sonuçta Varlığın Anlamı Nedir? sorusuna cevap için bir yol hazırlamaktır.

Dasein, basit anlamda “insan varlığıdır” demek, onun cins, tür ve ayırımla tanımlanan gerçek ve somut bir varlık olduğu anlamına gelir. Bu anlamıyla yapılan Dasein sorgulaması ontik sorgulamadır. Her ne kadar Dasein’in ontikliği onun önselliği ve kendine yakın olan tarafı olsa da, amaç Dasein’in varolmasında ontolojik yapının açığa çıkarılmasıdır. Çünkü varlığın anlamı soruşturması, ancak Dasein’in ontiko-ontolojik varolma yapısında açığa çıkar. Bu nedenle, Dasein’i insan varlığı olarak tanımlamak, Heidegger’in amacı olmadığı gibi, böyle bir sorgulamayı da temel ontolojinin konusu yapmaz. Heidegger’e göre, Dasein, kendi ontikliğinde ontolojik varolmayı açabilen ve varolmanın anlamını olanaklı yapan varlıktır. Bu anlamıyla Dasein, insan varlığı değil, “insan olma olanağı”dır.

Dasein ontiko-ontolojik varlık olarak, ontik varlığı kendine en yakın olan, ontolojik varlığı ise kendine en uzak olan yapısıdır. İşte Dasein’in bu yapısını, onun günü-birlik-yaşam durumlarında ve zamansallığında bulmak Heidegger için iki görevdir. Zaman tüm varlıkların

kavranmasının ufku olarak, Dasein'a kendi Varlığını da kavratır. Böylece temel ontolojinin taslağı, Varlık'ın anlamını zaman fenomeni ile birlikte araştırmak ve Varlığın zamansallığını ortaya çıkarmaktır.

Heidegger bu görevleri gerçekleştirirken kendine “varlık tarihini yok etme” taslağını hedef olarak seçer ve bunun da fenomenolojik metotla yapılabileceğini öne sürer. O hâlde taslak, Varlık tarihinin yeniden yorumlanması (tahrip edilmesi); yöntem ise fenomenolojidir.

Niçin Varlık tarihinin yok edilmesi veya tahrip edilmesi gerekmektedir? Çünkü varlık tarihi bugüne kadar Varlığı kavramak için usavurmaya, tümünden gelimi, klasik mantığı ve soyut kavramlaştırmayı kendine yöntem almıştı. Varlık, kavramlaştırılmış ve soyutlaştırılmıştı. Oysa Varlık bir tür soyutlama ile değil, Varlığın varoluş yapısı ortaya konularak çözümlenebilir. Varlık, Dasein'ın varlığının varoluşsal çözümünde kendini varolan olarak verir.

Heidegger, geleneksel filozofların ‘varlık nedir?’ sorusunu araştırırken onlarda birtakım kategorilerin bulduklarını (örneğin, Aristoteles'te 10 tane, Kant'ta 12 tane olduğu gibi) ve buna göre varlığı anlamaya çalıştıklarını ifade eder. Ancak böyle bir anlama tematik²⁰ bir anlamadır. Yani kategorilerle anlaşılan bir varlığın yorumu, onu tematik bir obje yapar. Bu yol onu şemasal yapar. Bu şemasal anlamının nedeni bilgimizin yetersiz olmasından değil, bizim onu kolay bir yol olarak ya da hazır bir reçete olarak kabul etmemizden kaynaklanır. Başka bir deyişle, araştırmamızın tematik yöntemiyle “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusuna bir çözüm sağlanmış “gibi” görünürüz. Gerçekte burada ontolojinin görevi, varlığın kendi kendisini açıklamasıdır. Yani, Dasein'ın kendini kendi dünyasallığında ve zamansallığında açıklamasıdır. Böylece bir araştırmada tematik yöntem anlamındaki bir ontoloji terimi, “varlık nedir?” sorusunu soran geleneksel filozofların yöntemine –kategorileştirmeye– karşılık gelir ve böyle bir yöntemle “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusuna ulaşmak imkânsızdır.

Ancak “Varlık'ın anlamı nedir?” sorusunun rehberliği ile birlikte yapılan araştırma sonucu, felsefenin temel sorusuna ulaşılır. Bu soru ise ancak fenomenolojik bir yöntem ile çözülebilir. Fenomenoloji terimi “kendinde şeyler” şeklinde formüle edilen bir maksimi açıklar.

Geleneksel Batı felsefesinin Varlık kuramlarının kategori ve kavramlara dayandığını öne süren Heidegger, bu kuramların Dasein'ın tarihselliğini ve zamansallığını veremediğini öne sürer. Yapılması gerekenin ise, geleneksel ontoloji anlayışının yeniden yorumlanarak, Varlık üzerinde yaptığı sınırlamaları ve belirlemeleri ortadan kaldırmak suretiyle Varlığı geleneksel ontolojiden bağımsız olarak varoluşsal çözümlemesini yapmaktır. O hâlde, geleneksel ontoloji sorgulanmalı ve yanlışları ortaya çıkarılmalıdır.

Bunu yapabilmek için geleneksel felsefenin yöntemleri yeterli değildir. Yöntem, kendinde-şeyleri direkt olarak bilince verebilen fenomenolojiden başkası olamaz. Çünkü fenomenoloji kendinde-şeylerin kendilerini gösterdikleri yerdir. Fenomen, Kantçı anlamındaki gibi, görünüş ya da deneysel sezginin nesnesi değildir. Fenomen, bir şeyin kendini kendinde göstermesidir. *Logos* ise geleneksel anlamlarında olduğu gibi akıl, yargı, kavram, tanım, temel ya da ilişki değil, buna karşın, Söz'dür. Söz ise, bir şeyi açık ya da görünen yapandır. Buna ilaveten, söz doğruluktur. O hâlde *logos* bir şeyi görünen yapan hakikattir. Fenomen ve *logos*tan oluşan fenomenoloji ise bir şeyin kendisini kendine direkt ve dolaysız veren varlığı kavrama bilimidir. Bu anlamıyla fenomenoloji, teoloji, biyoloji gibi sonu *loji* ile biten bilimlerden farklıdır. Bu bilimler, konu edindikleri nesne veya olguları, doğrudan kendisinde görünen veya ortaya çıkan yapamadıkları gibi, kendilerinde açığa çıkmalarına da izin vermezler. O hâlde, fenomenoloji, nesnesini nesnesinde doğrudan açığa çıkarılan ve doğrudan görünen *gibi* yapan bilimdir. İlk anlamıyla fenomenoloji, betimleyici

²⁰ Tematik anlama, belli kategori ve kavramlar ışığındaki anlamadır. Örneğin, Kant'ın *Saf Akılın Eleştirisi*'yle yapmak istediği şey, akıllı bir varlığın bilme yapısını ve işleyişini ortaya koymaktır. O hâlde, bir şeyi kuramsal, ussal, kavramsal bir yapıya veya sisteme indirgeyerek açıklama, tematik veya şematik açıklamadır.

ve tasvir edicidir, fakat *logosta* saklı olarak var olan varlığın kendinde görülmesini sağlamak anlamıyla, gizli olanın gizemini kaldırmak, üstünü açmak ve unutulmuş olanı gün ışığına çıkarmak anlamıyla ontolojinin yani varlığın anlamının ne olduğunu veren olanaktır.

Bu tanımıyla fenomenoloji, gizli olanın gizemini kaldırarak, o şeyi kendine kendi olarak direkt gösteren bir yöntemdir. *Böylece fenomenoloji, ontolojiye geçiş yolumuzdur. Yalnızca fenomenoloji ile ontoloji olanaklıdır. Fenomenoloji, varlıkların Varlığının bilimidir... Fenomenolojik betimleme bir tür yorumlama metodudur... Felsefe evrensel fenomenolojik ontolojidir ve Dasein'in hermeneutiğinden kalkış ilkelerini alır.*

Böyle bir fenomenoloji iki tür üstünü açma görevini yerine getirir. **Birincisi**, henüz keşfedilmemiş keşfetmek, yani açığa çıkarmak; **ikincisi**, üstü örtülerek unutulması sağlananın üstünü açmaktır. Bu iki anlamıyla fenomenoloji, yalnızca betimlemek yoluyla bir şeyi açığa çıkarmak değil (Husserl'de olduğu gibi), aynı zamanda "yorumlama" ile açığa çıkarmaktır. Yöntem olarak fenomenolojik betimleme, yorumlamada anlamını bulur.

Dasein'in fenomenolojisi, terimin ilk anlamındaki yorumlama yani hermeneutiktir. O hâlde ancak Dasein'in hermeneutiği, yani yorumu varoluşsaldır. Hermeneutik, Varlığın varolmasını (varoluşunu) anlamlı yapar. Böylece fenomenoloji yöntemi, Varlığın üçüncü karakterini de açığa çıkarır: Varlığın tarihselliği veya zamansallığı, hermeneutik çalışmanın ve yorumlamanın sonucu anlamlı olur. Sonuç olarak, Heidegger'e göre, fenomenoloji, Varlığı hermeneutik, varoluşsal ve tarihsel açıdan açığa çıkaran ve onu açık ve basit yapan bir yöntemdir. Öte yandan, fenomenoloji ve ontoloji felsefenin iki ayrı disiplini değil, felsefe evrensel fenomenolojik ontolojidir. Felsefe, Dasein'in hermeneutiği, varolanın analizi ve felsefenin rehberi olarak, Varlıktan kalkar ve yine varlığa döner.

Dasein, varolmayı kendi varlığında gerçekleştirme gücüne ve olanağına sahiptir. Kendi varolmasında varlığın anlamını sorgulayan varlık olarak Dasein, kendini diğer varlıklardan ayırır. Varlık sorusu yalnızca Dasein'in varlığında zamansallıkla birlikte ortaya çıkar. Bilimsel bir sorgulama Dasein'in varlığını veremez, fakat Dasein'in zamansallığı ve tarihselliği varlığın anlamını verir.

Heidegger, Varlık'ın anlamı hakkındaki sorusunu Dasein'in Varlığının varoluşsal yapısını serimleyerek cevaplandırmayı kendisine ödev edinir. Bu nedenle, Varlık'ın anlamı Dasein'in temel yapısının ortaya çıkması ile anlaşılır. **Birinci olarak**, *Dasein, her durumda kendisine kendisini konu edebilen varlık olarak, Dasein'in varlığının özü onun varoluşunda yani varolmasında bulunur.* Yalın anlatımla, Dasein'in özü, onun varlığıdır veya varoluşudur. Onun varlık olarak ne olduğu, onun varoluşu açısından açıklanmalıdır. Çünkü onun varoluşu, ontolojik yapısından başka bir şey değildir. Heidegger Dasein'in özü derken öz kavramını geleneksel felsefenin *essence* kavramından, varoluş kavramını da *existentia* kavramındaki önümüzde-hazır-Varlık anlayışından ayırır. Böylece, Heidegger için, Dasein'in özü onun varoluşudur.

Heidegger'in bu görüşü, Orta Çağcı skolastik görüşten farklıdır. Dasein'in özü ile anlatılmak istenen, Tanrı'nın özü ile anlatılmak istenenden çok farklıdır. Tanrı'nın özü, kendi varlığıdır; özü ile varolması aynıdır; ikisi de zorunlu ve mutlaklıktır. Buna karşılık, Dasein'in özü, zorunluluk ve mutlaklık taşımaz. Dasein'in zamansallığı, tarihselliği ve sonluluğu özgürlüğünün temel ögesidir.

"Tanrı'nın özü, varolması yani varlığıdır" ifadesiyle skolastikler Tanrı'nın yokluğu kısaca O'nun olmaması gibi bir yok varlığın olamayacağını anlatmak istemekteydiler. Çünkü, O, varolandır; bu nedenle, O'nun yokluğu imkânsızdır. Eğer Tanrı'yı yok varlık olarak düşünmeye çalışırsak, Tanrı'nın anlamına karşı gelmiş ve O'nun anlamını değiştirmiş oluruz. Olması zorunlu olanın olmaması imkânsızdır. Heidegger'in öne sürdüğü argümanda buna benzer, fakat elde edilen sonuç farklıdır. Dasein'in anlamı, kendisini kendinde var etmesidir. Dasein, varoluşun olanaklı yolları açısından düşünülür; skolastik düşüncenin Tanrı'yı zorunlu olarak, varolan olarak kabul etmesi gibi, Dasein olmak da bir şekilde varolmaktır. Fakat iki

tür varolma arasında fark vardır. Skolastikler için varolma veya varlık olmak (*existentia*), evrende bir şekilde var olmadır; başka bir deyişle, varlık dünya içinde karşılaştığımız nesnelere. Heidegger bu tür varolmayı, önümüzde-hazır-varlıklar diye adlandırır. Heidegger, varolmayı skolastik anlamından ayırdığı gibi, aynı zamanda Sartre'in varoluşçu anlamından da ayırır. Sartre'a göre, varoluş özden önce gelir; fakat Heidegger bu önermenin skolastiklerin ileri sürdüklerinden pek farklı olmadığını söyler. Çünkü, "varoluş özden önce gelir" önermesi, "insan, varoluşunun önsel olduğu bir öze sahiptir" gibi geleneksel metafiziğin bir önermesinden kaynaklanır. Başka bir söylemle, Sartre'in önermesi de, özcülüğü temele alır. Böyle bir iddianın, temel ontolojiyle bir ilgisi olmadığı gibi, farklı bir metafizik iddiadan başka bir şey de değildir.

Bu durumda Heidegger'in öne sürdüğü "Dasein'in özü, onun varoluşudur" önermesi ne anlama gelmektedir? Bunu açıklayabilmek için Latince kavram olan *existere*'ye bakmak gerekir. Heidegger, skolastiklerin *existentia*'sından farklı olarak varoluşu veya varolmayı *existenz* (*existere*) kavramıyla açıklar. *Existenz* teriminin asıl kök anlamı, "açığa çıkan", "ortaya çıkan" ve "kendinde yükselen"dir. Böyle bir varoluş ya da varolma ancak Dasein'a aittir, çünkü yalnız Dasein, kendi varlığından kendi varoluşunu açığı çıkaran varlıktır. O hâlde, *existenz* Dasein'ın canlı veya eyleyen varlık olmasından çok, kendi varlığının ne anlama geldiğinin farkında olan varlığa karşılık gelir. O hâlde, varoluş veya varolma, "Varlık'ın anlamı nedir?" sorusunu soran ve fark eden varlığın temel karakteridir.

İkinci olarak, *Dasein'in temel yapısı, her tür varoluşunda, kendisine kendini konu yaparak her durumda kendisi olan Varlıktır*. Bu yapısına göre Dasein, hiçbir zaman önümüzdeki-hazır nesnelere gibi bir şeyin türü olarak ele alınamaz. Bu nedenle, Dasein her durumda kendisidir. Dasein, ben, sen veya başkalarıdır. Böyle bir Dasein varoluşsal yapısı gereği olanaklardır ve kendisinin seçimleridir. Kendisinde, kendisiyle kendini seçendir.

Varlığın kendisine yönelmesi bir tür öznelcilik (subjectivizm) veya tek-bencilik midir? Her konumda Dasein'ın "benimdir", diyebilmesi bir tür öznelciliğe veya tek-bencilige götürmez; çünkü kendi varlığım üzerine olan yansıma veya dönüşüm (refleksiyon) ve içsellik, varlığımı fark etmemi sağlar. Bu tür kendine yansıma, incelenen varlığın analizinin süreçlerini açığa çıkararak, hermeneutik yapısını verir.

Aslında burada 'benim'le anlatılmak istenen, varlığın otantik olma hâlidir. Başka bir söylemle, Dasein'ın kendi otantikliğini kendinde fark etmesidir. Böylece Heidegger daha sonra açıklayacağı varlığın otantik olma ve olmama durumlarına burada bir giriş yapmaktadır. Dasein diğerlerinin veya başkalarının varolmalarını değil, kendi varolmasını varlık yapısının temelini koyar. Kendi varolmasını seçerek, kendi olanaklarını fark eder. Her durumda Dasein, kendi olanaklarıdır. Kendini seçen Dasein, otantik varoluşa sahiptir. Kendini seçmeyen ise, otantik olmayan bir varolmaya sahiptir. Otantik olmak ve olmamak, Dasein'ın temel varolma durumlarıdır. Otantik olmaması, Dasein'ın varlığını yok etmez ya da daha az varlık olmasını sağlamaz, fakat kendini seçmeyen ve kendi olanaklarını fark etmeyen varlık yapar.

Dasein'in varoluşu, özüne önseldir ve her durumda kendisidir. Dasein'in bu iki karakteristiği, onun kendisine ontik olarak ne kadar yakınsa, ontolojik olarak o kadar uzak olduğunun da göstergesidir. Dasein'ın kendisini her durumda kendisi olarak seçmesi, onun kendisini günü-birlik-yaşamdan ayırıştırmasına bağlıdır. Günü-birlik-yaşamının unutulmuşluğundan, Dasein, kendini kendi varoluşsal yapısı ile ayırır. Dasein'ın kategorik yapısı ise onun varoluşunu veremez. Dasein'ın kim olduğu, onun varlığını; buna karşılık onun ne olduğu onun önümüzde-hazır-nesne olmasını verir. Kategorik ve varoluşsal yapı, varlığın karakterleri için iki temel olanaktır. Varoluşsal yapı, Dasein'ın kim olduğunu, kategorik yapı ise Dasein'ın ne olduğunu verir. Kimlik ve nelik, varolmanın iki değişik görünümüdür. Kim olduğu, Varlığın kendini kendi varoluşunda açığa çıkarması, ne olduğu varlığın kendini önümüzde-hazır-varlık olarak başkalarına sunması olarak anlaşılmalıdır.

Dasein'in varoluş yapısının serimlenmesi kendisini antropolojik, psikolojik ve biyolojik yorumlarından ayırır. Çünkü, Dasein, öznenin içerikleri değildir. Dasein; *cogito, ego*, ruh, özne, kişi ve şeylik (nesnelik) değildir. Descartes'la başlayan varlığı özne olarak yorumlama geleneği, Dasein'in ontolojik ve varoluşsal serimlenmesini veremez. Böylece, Dasein'in varoluşsal yapısının yorumu, felsefi antropolojinin insan yorumundan farklıdır. Onun varoluşunun çözümlenmesi, bir tür felsefi antropoloji değildir. Her ne kadar kendisinde insan sorununu incelese de yapılan inceleme bir tür felsefi antropoloji değil, aksine, Dasein'in varoluşunda Varlığın ontolojik serimlenmesini yapmaktır.²¹

Dasein öyle bir varlık ki kendini anlamasıyla Varlığı ortaya çıkarır. Dasein, varolandır. Bundan başka Dasein, daima benim diyen varlıktır. Ben veya kendilik, otantik ve otantik olmama olanağına sahip Dasein'in varolma şeklidir. Dasein daima bu varolma tarzlarından birinde varolur. Buna karşılık, Dasein'in varlık belirlenimi, varlık yapısının temelindeki *a priori* olandır. *A priori* olarak Dasein'in varolma yapısını belirleyen ise, onun Dünya-içinde-varlık olmasıdır. O hâlde, Dasein'in varolma yapısının serimlenmesi ve yorumlanması, Dasein'in Dünya-içinde-varlık olma tarzlarıyla ele alınmalıdır.

Dasein'in varoluşsal varlığı ve kendiliğindenliği, Dünya-içinde-varlık olarak kendini temellendirebilir veya anlayabilir. Dünya-içinde-varlık olmak, Dasein'a verilmiştir. O kendini Dünya-içinde-bulmuştur. Dünya-içinde-olmak, onun varoluşsal karakteridir. Temel durumu olarak Dünya-içinde-bulunmak Dasein'i Varlık yapar. Dünya-içinde-olmak bir tür dünyasallık değildir. Çünkü dünyasallığı kendine temel alan varlıklar varoluşlarıyla değil, önümüzde-hazır-nesnelere gibi kategorik yapılarıyla vardırırlar. Örneğin, su, bardağın içinde veya elbise dolabın içinde. "İçinde" olmak ile kastedilen şey, iki şeyin birbiri içinde olması ve bunun için de bir uzamın (mekanın) gerekliliğidir. Uzamda bir tür konuma sahip olmakla, en az iki şeyin birbirine göre durumu anlatılmak istenmektedir. Su, bardak, elbise ve dolap bir uzam veya mekan içinde ve bir konumdadırlar. "İçinde" olmak ile uzamsal ve konumsal ilişki anlatılmaktadır. Bu şekildeki tüm aynı varlıklar nesnel görünüşleriyle belirli konumsal ilişkilerini, kategorik yapılarında açarlar. Acaba Dasein de böyle bir "içindelik" mi taşımaktadır?

Nesnel varoluşlarını uzamsal ve konumsal ilişkilere dayandıran varlıklardan farklı olarak Dasein, varoluşsal ilişkilerle Dünya-içinde-varolmasını belirler. Dasein, kendisini nesnel görünüş olarak veren bir uzamsal ve konumsal ilişkide açığa çıkarmaz. İki şeyin birbiri içinde olması anlamında değil, Dasein bir şeyle tanışık olma, bir şeyde ikâmet etme, bir şeyle yan yana olma veya bir şeyle birlikte olma anlamında varlığını kendiliği üzerinde temellendirir. Çünkü o daima kendini seçen, kendi olabilen, kendinde ikamet edebilen, bir şeyle ilişki veya ilgi içinde olabilen varoluşsal anlama içindedir.

"İçinde" olmak, Dasein'in birlikte varlık olmasını açığa çıkarır. Dasein, diğer varlıklar gibi kendini fiziksel dünya içinde nesnel görünüşler olarak ortaya koymaz. Dasein, diğerleriyle birlikte vardır. Örneğin, masa, sandalyeye fiziksel olarak yakın hatta birbirine dokunur bir vaziyette olabilir, fakat aslında ne masa sandalyeye, ne de sandalye masaya ontolojik olarak dokunabilir. "Dokunma" Dasein'a özgü varoluşsal bir karakterdir. Dokunmak, varlıklarla karşılaşmak, onlara ilgi duymak ve onlara kaygı duymak anlamıyla "birlikte-olmak" veya "yan-yana-olmak"tır. O hâlde, Dünya-içinde-varlık-olarak Dasein, ilgi veya kaygı duyan varlıktır. İlgi veya kaygı duyması onun varoluşsal ve ontolojik yapısı gereğidir.

Her şeyden önce, Dasein kendi öz varolma olanaklarını, olgusal olan nesnel görünüş olarak kavrar. Bu tür kendi gerçekliğini olduğu gibi anlamaya, Dasein'in "olgusallığı" denir. Olgusallık, Dasein'in yazgısıdır, çünkü o kendini Dünya-içindeki-diğer varlıklarla rastlantısal olarak bulur. Bu nedenle, olgusallık Dasein'in varoluşsal yapısını verirken, "içindelik" ise nesnel görünüşlerin kategorik özelliğidir. Dasein, aynı zamanda dünya içinde olması nedeniyle uzamsaldır, fakat Dasein'in fiziksel uzamsallığı, onun olgusallığını vermez.

²¹ Daha ayrıntılı açıklama için kitabın "İnsan Problemi" bölümüne bakınız.

Dasein'ın uzamsallığı üç boyutlu bir yayılım ya da mekansallık değil, o varoluşsal bir uzamsallığa sahiptir, çünkü uzamsallık fiziksel değil, ilgi ve kaygıyı temele alır. Dasein daima bir şeyle ilgili ve ilişkili olarak Dünya-içinde Varlıktır. İlgili veya ilişkili, Dasein'ın varoluşunun-*existentiale*- ontolojik terimidir. Böylece Dasein'ın Varlığı, ilgide açığa çıkar. İlgi, Dasein'ı ontolojik varlık yapar. Dasein'ın ontolojik yapısının açığa çıktığı ilgi, Dasein'ın çevresiyle birlikte Dünya-içinde-varlık olduğunu da ifade etmektedir. Dasein, çevresindeki diğer nesnelere karşılaşır ve onlarla ontolojik bir ilişkiye girer.

Uzam-içinde-olmak, bir şeyi ancak bilgisel açıdan var edebilir. Bir ağaç veya masa uzam içindedir. Fakat onlar kendilerini ontolojik olarak kavrayamazlar. Onlar ancak Dasein'ın uzamlı dünyasının nesnelere olarak vardıkları. Uzam-içinde olmak nesnelere aittir. Dasein kendi uzamlılığında yani kendi dünyası içinde ontolojik olarak vardır. Dasein vardır, var-olması onun yazgısıdır. Varoluşuyla varolması kaçınılmazdır.

Dasein'ın kendisini kuramsal olarak bilmesi, onun kendi varoluşunu bilmesine göre ikincildir. Heidegger'e göre, kuram, yaşama göre ikincildir. Dasein'ın yaşamı, onun Dünya-içinde-varlık olmasıdır. Dünya-içinde-varlık olmak, bir yerde nesnelere ve insanlarla anlamlı ilişki içinde olmaktır. Bir-şey-içinde-varlık olmak *a priori* olarak kendi varlığını fark etmek veya bilmektir. Bu nedenle, dünyayı bilmek, Dasein'ın temel olgusudur. Dasein'ın temel olgusu olarak dünyayı bilmek, ontolojik ve varoluşsaldır. Dünyayı bilmek, özne ve nesne ilişkisi sonucu oluşan bir bilgi türü de değildir, çünkü özne-nesne ilişkisiyle açıklanan bilme etkinliği epistemolojik bir olgudur. Dünyayı bilmek epistemolojik değil, ontolojik bir durumdur ve Dasein'ın *a priori* farkındalığıdır. Bilme, Dasein'ın varlığının bir tarzıdır. Bilme, varlık tarzı olarak Dünya-içindeki-varlığa aittir. Böylece Heidegger için, epistemoloji ontolojiyi takip eder ve varlık olmanın anlamı Dünya-içinde-varlık olmaktır. Varlık olmadan, bilme etkinliğinin olması olanaklı değildir.

Dünya-içinde-varlık olma zorunluluğunu kendi varoluşunda barındıran Dasein, ancak kendi varlığını kendisine ve dünyasında varolanlara yönelik ilgi veya kaygısında olanaklı yapabilir. Buna karşılık geleneksel felsefenin dünyayı yorumlayışı nasıldır? Dünyanın dünyasallığı ne demektir? Dünyanın dünyasallığı ontolojik bir yapıda mıdır? Dünya-içinde-olmak Descartes'ın dünyasıyla aynı şeyler midir?

Dünyanın dünyasallığı ve Dünya-içinde-varlık olarak Varlık bizi Dasein'ın varlık tarzlarında Varlığı incelememize yöneltti. O hâlde, Varlığın varoluş tarzları Dasein'ın varoluşuna aittir. Dasein'ın varoluş tarzlarında ortaya çıkan **Varlık kimdir?** Dasein'ın kimliğinin varoluşsal sorunu daha önce açıklanmıştı. **(1) Dasein, her durumda kendisidir. Dasein, ben'imdir. (2) Dasein'ın özü onun varoluşudur.** Fakat bu iki durum da Dasein'ın ontik yapısında ortaya çıkar. Dasein bu ontik yapısında aynı zamanda ontolojik varoluşunu da saklar. Dasein'ın varlığının tekliği yine ontolojik olarak onun dünyasında var olan diğer varlıkları da ortaya çıkarır. Dasein, Dünya-içinde-varlık olarak dünyası ve başkalarıyla birlikte vardır.

Günü-birlik-yaşamda Dasein'ın kim olduğu sorusu hep Dasein'ın **diğerleriyle birlikteliğini** ve **onlardan biri** olduğunu ortaya çıkarır. Dünya, onun her zaman Diğerleri ile paylaştığı yerdir. Dasein'ın dünyası, birliktelikli dünyadır. Yine çekiçleme örneğine dönersek, Dasein çekiçleme sırasında bile diğerleriyle birlikte vardır. Çekici bir dükkândan satın almıştır. Çekiç daha önce başka bir Dasein'a aitti. Çekiçleme yaparken daha önce başkalarının nasıl çekiçleme yaptığını gözlediği için, onların deneyimini kendi çekiçlemesine yansıtmaktadır. Kısaca bir şeyi araç veya alet yapıp kullanırken yanımızda hiç kimse olmasa bile sosyal ilişkiler ağı içindeyiz. Bir şeyi kullanıma-hazır-nesne yapmakla insan, topluluğun içine girmiş olmaktayız. Başkaları veya diğerleriyle bir sosyal ilişkiler ağını paylaşmaktayız. Diğerleri ile karşılaşan Dasein, kendini "ben-burada" olarak ifade eder. Kendisini diğerinin bilgisel nesnesi durumuna getirmez. **Dasein, Dünya'ya, diğerlerine ve çevresine ilgisiyle**

Dünya-içinde-varlık olarak varoluşunu her zaman diğerlerinin önüne sıçrayarak ve geçerek kendini “Onlar”dan ayırır ve kendisi olmak ister.

Her zaman diğerleriyle birlikte olan Dasein’in bu birlikteliği bir tür solipsizmden kurtulmak için de değildir. Birlikte-olmak, benim dışımdaki varlık ve nesnelere varlığını kanıtlama çalışması da değildir. Heidegger’in amacı diğerlerinin varlığını ispatlamak veya onları var etmek değildir. Onun amacı, kendimizi Descartes’ın ve birçok filozofun yaptığı gibi içsel bir şeyle ve başka filozofların dışsal bir şeyle kanıtlama çabalarının birer ön yargı olduğunu göstermektir.

Fakat günü-birlik-yaşamında Dasein çoğu kez sıradanlığı içinde “Onlar”dan biri olarak varoluşunu gizler. Onlardan biri olması, onun farklı olduğunu göstermez. Örneğin, herkesin yaptığı gibi giyeceği elbiseyi seçmesi yani modanın ne olduğuna bakarak elbise seçmesi onu onlardan farklı yapmaz, çünkü seçim kendisinin değil, onların seçimidir. Başkaları nasıl giyiniyorsa öyle giyinmek, beni onlardan biri yani sıradan birisi yapar. Başkalarına veya onlara bakarak veya onları dikkate alarak yaşamak, sıradanlığın kendisidir. Ne zaman Dasein kendi varoluşunu diğerlerinden ayırır ve onların önüne sıçrarsa, Dasein kendisi olur. Dasein’in kendi varoluşunu kavraması ve sıradanlığının ötesine geçmesi onun varoluşunu otantik yapar. Dasein’in otantikliği, onun kendi varoluşunu açık yapmasıyla ortaya çıkar. Orada-Varlık olarak Dasein’in oradılığı ve varoluş tarzları serimlenmelidir.

Heidegger diğerlerini (Onları) iki farklı anlamda kullanır: 1. Dasein, diğerleriyle (Onlarla) birlikte vardır. Bu birliktelik onun varoluşsal (existentiale) varlık tarzıdır. 2. Onlar, onun otantik olmayan varlık tarzıdır. Bu iki durum Heidegger’in çelişik düşündüğünü dile getirmez; çünkü Heidegger “Onlar” ve “Onların-kendiliği”ni ayrı ayrı anlamlarda kullanır. Birinci anlamıyla onlar, Dasein’in her zaman diğerleriyle birlikteliğini gösterirken, “Onların-kendiliği” Dasein’in onlar tarafından belirlendiğini gösterir. Dasein, diğerlerinden kendini ayırarak, diğerlerinin önüne geçer ve otantik varoluşunu yaşar.

Dasein’in analitik serimlenmesi, Dasein’in otantik ve otantik olmayan varlık tarzlarının ortaya konulmasıyla açığa çıkabilir. Otantik olmayan varlık yapısı, günü-birlik yaşamın edimselliğinde açığa çıkarken, otantik varoluş yapı, olanaklar olarak kendini Dasein’in varlığında gizler. Otantik varoluş, varlığın anlamını fark etmedir; buna karşılık otantik olmayan varoluş varlığın anlamını yani olanaklarını fark etmemedir. Edimsellik ve olasılık (potansiyellik) iki ayrı varlık tarzı olarak Dasein’in varlığına aittir. Dasein’in gerçekte nasıl var olduğu onun edimselliğinin, nasıl var olması gerektiği onun olanaklılığını verir. Gerçekte edimsel olarak nasıl var olduğu, onun günü-birlik yaşamıdır; nasıl var olması gerektiğini içeren olanaklılığı, onun geleceğidir. Günü-birlikteliği, şimdiki; olanakları geleceği kavramasına veya anlamasına sağlar.

Dünya-içinde-varlık, önsel ve değişmez bütün bir yapıdır. Bu yapı içinde Dasein atılmıştır. Atılmışlığında, kendinden önce ve kendisine açık olarak varolan bir Varlık çeşididir. Atılmışlık ise, olanaklılık ve proje gerçekleştirme yeridir. Her ne kadar Dünya-içinde-varlık olmak başkalarıyla birlikte olmak demekse de, aslında her durumda kendisiyle bir olmak demektir. “Kendi” ise çoğu zaman ve genellikle otantik olmayan yani “onların-kendileri”dir. Dünya-içinde-varlık, her zaman ve her durumda düşmüştür veya eksiktir. Bu durumda, Dasein’in Dünya-içinde-Varlığını tam olarak kavrayabilir miyiz?

Dasein’in Varlığı kendini kaygı olarak açığa vurur. Eğer kaygı Dasein’in Varlığını açığa çıkarıyorsa, kaygı fenomeni varoluşsal açıdan ele alınmalı ve irdelenmelidir. Fakat kaygı olarak Dasein’in existential serimlenmesi ve yorumlanması Varlığın önsel-varoluşsal yapısında yatmaktadır. Varlığın önsel-varoluşsal serimlenmesi sonucu ortaya çıkacak olan kaygı temel (fundamental) ontolojinin de hazırlayıcı yolu olacaktır. Genel olarak Varlığın anlamı sorunu olan temel ontoloji, kaygı fenomeninin serimlenmesine bağlıdır. Temel ontolojinin temellendirilmesini yaparken de, dünyasallık ve gerçeklik kavramlarının yanında doğruluk veya hakikat kavramlarının da ontolojik irdelenmesi gerekmektedir.

“Onlar” da ve dünyada Dasein’in dağınkılığı, Dasein’in kendisinden kaçışı esnasında yine kendisiyle yüz yüze gelmesine neden olan kaygıyı ortaya çıkarır. Kendi kendisiyle yüzleşme ve otantik olma, Dasein’in dünyaya ve gündelikliğine düşüşünde ortaya çıkar. Bu kaçıştan kaçış ise ancak Dasein’in korkusunun endişeye (ankziyete) dönüşmesi ile olanaklıdır. Düşüşten kaçma veya kendisiyle yüzleşme Dünya-içindeki-nesnelerin korkusuyla temellenemez. Buna karşılık, düşüşün ortadan kalkması ve Dasein’in kendisi olması endişe duymasına bağlıdır. Çünkü kaygı (endişe veya ankziyete), korkunun da ön koşuludur. Ne zaman kaygıya (endişeye) kapılırsa, Dasein o zaman Dünya-içinde-varlık olduğunu anlar. Kaygılı olmak ile korkmak arasında ne fark vardır? Dünya-içindeki-nesnelere yüzünden Dasein kaygı duymaz. Başka bir söylemle, Dasein’in kaygısı, nesnelere bağımlı değildir. Korku nesnesi veya korkululuk, kaygıya veya endişeye neden olamaz. Korkululuk, korku verir. Korku, nesnesini bildiğimiz şeylerden ortaya çıkan ruh-durumdur. Endişenin ya da kaygının, sıkıntının, bunaltının ve ankziyetenin, nesnesi belirsizdir. Endişenin endişesi hiçbir yerdedir. Hiçbir yerde bulunmama, endişeye sebep olur. Hiçbir yerdelik (yerde bulunmama), hiçlik veya yokluk değildir. Hiçlik ve hiçbir yerdelik, dünyayı yok etmez veya hiçlemez.

Günü-birlik-yaşamda Dasein’in kendisi hakkındaki varoluşsal kaygısı veya endişesi sonucu kendini Dünya-içinde-varlık görmesine neden olur. Endişeyle yüzleşmek, Dünya-içinde-varlık olmak demektir. Dünyayı kavramsal anlamının yerine ontolojik anlamak için Varlığın kendisinin de endişe duyması gerekmektedir. Endişe veya kaygı bir şey yüzünden endişe veya kaygı değildir. Endişe bir şey hakkında endişe duymaktır. Endişe, Dasein’i bireysel hâle getirerek, onu Dünya-içinde-varlık yapar. Böyle bir Varlık da anlayan ve kendi planlarına doğru yönelen tekliktir.

Endişe veya kaygı sonucu kendi tekliğine kavuşan Dasein, kendi Varlığının olanaklarını anlayan ve onları seçme özgürlüğüne sahip Varlıktır. Endişe, Dasein’i özgür yapar ve onu kendi-Varlığının özgürlüğüyle yüzleştirir. Ruh-durumu olarak endişe, Dünya-içinde-Varlığın temel türüdür. Dünya-içinde-varlıkta her zaman gizli ve saklı olan endişe, ne zaman ruh-durumu olarak ortaya çıkarsa, Dasein’i “Onlar”dan ayırarak tekleştirir ve olanaklarını seçme özgürlüğünü verir.

Amacımız ontolojik yapısal bütünlüğün tümünü serimlemek olduğuna göre, endişe fenomeninin açıklanması Dasein’i, Dünya-içinde-varlık yaparken de onun üç temel varoluşsal Varlık tarzıyla da (varoluş, olgusalılık ve düşüş) bağlantı içindedir: Dasein bu bütüncül serimlenme içinde, kendi Varlığında Varlığı kendisine konu yaparak açıklamaya çalışır. Varlığın araştırıldığı yer Dasein’in kendi Varlığıdır. Varlığı kendisine konu alan Dasein, Varlığı kendi Varlığında inceler. Konuyu açık yapmanın ve serimlemenin yolu olarak da Dasein’in ruh-durumunu, anlamasını ve geleceğe yönelik tasarımlarını serimlemek gerektiği daha önce açıklanmıştı. O hâlde, Dasein her durumda olanaklara-doğru-giden Varlıktır. Kendi olanaklarını gerçekleştirme ve seçme özgürlüğüne sahip Dasein, her zaman kendisinden ileridir. Kendisinden-ileri-Varlık olarak Dasein’in, Dünya-içindeki-Varlığı “kaygı”dır. Kaygı sonucu kendisi ve diğerleriyle karşılaşan Dasein, kendisini, “Onlar”ın ve nesnelere önüne geçirir. Dasein’in kaygısı önseldir ve Dasein kendisinde Varlığı inceler. Dasein’in kendisini önsel-varoluşsal anlaması bilimsel bilgi olmadığı gibi, bilimsel bilgiye de önseldir.

Dasein her durumda kendisi olarak olanaklarına doğru giden varlıktır. O, her zaman kendisi için var olur. Kendisini Varlık olmak-için-olanaklarına yönelten Dasein, kendisinin-önüne-sıçrayan Varlıktır. Kaygısında kendisinin-önüne geçmeyi sağlayan Varlık olarak o, hiçbir zaman kendi bütünlüğüne veya tamlığına ulaşamaz. Ne zaman tamlığına ulaşırsa, o zaman da Dünya-içinde-varlık olma özelliğini kaybeder. Tamlığına ulaştığında, kendini bir şey olarak tekrar tecrübe edemez. Dasein’in kendisini, ontik olarak da tamlığını tecrübe edememesi, bizim anlama gücümüzün eksikliği yüzünden değildir.

Ne zaman Dasein ölümden kendi tamlığına ulaşırsa, o zaman aynı anda kendisinin “Orada-Varlık” olmasını da yitirir. Fakat o temelde Diğerleriyle-birlikte-Varlık olduğundan, ölümü nesnel bir biçimde tecrübe edebilir. Kendisi ontik olarak tecrübe edemediği ölümden tamlığını, başkasının ölümünde Varlığın-olanaklı-tamlığının nesnelliğini ontolojik olarak tecrübe edebilir.

Diğerinin Dasein’ı kendi tamlığında ölümle yüzleşirse, artık o Dasein’ın kendisi Dünya-içinde-varlık değildir ve Dasein’ı yoktur. Fakat ölen Dasein’ın vücudu, Dasein olarak, Varlığını sürdüren Daseinlar için, önünde-hazır nesne olmakta ve anatomi öğrencileri için de incelenecek kadavra olmaktadır. Ölüm, Dasein’ın kendisi için artık “Orada-Varlık” olmasının sonu olurken, diğer Daseinlar için bir Dasein’ın kaybedilmesi olarak tecrübe edilmektedir. Kaybın tecrübesi gerçek ölümün tecrübesi değildir. Diğerinin ölümü, bizim ölen Dasein’ın varoluşsal Varlığının anlamı nedir? sorusunu sormamıza neden olur. Ölen birisinin arkasından, Varlığımızın-olanaklarını ve tamlığını içeren konuşmalarla “Varlık’ın anlamı nedir?” diye soruyoruz.

Hiç kimse diğerinin ölümünü ondan alamaz. Her ne kadar biri diğeri için ölebilirse ya da kendini feda edebilirse de, bu onun diğerinin ölümünü tecrübe ettiği anlamına gelmez. Ölüm, her zaman ve her durumda bana aittir. Bu nedenle ölüm fenomeni her zaman için ontolojik-existential olarak yorumlanmalıdır. Dasein oldukça ölüm, henüz-olmayan olanak olarak her zaman vardır. Henüz-olamayan, Dasein için önemlidir. Çünkü henüz-olmayan, Dasein’ın karakteri gereği kendisine aittir. Henüz-olmayan, son ve tamlıktır. Örneğin, bir meyve olgunlaşmamışsa henüz-olmayandır. Fakat henüz-olmayan olgunlaşma, olmayacak anlamına da gelmez. Ne zaman meyve olgunlaşıp kızarırsa, henüz-olmayan olmuştur ve tamlığına varmıştır. Şüphesiz, ölüm Dasein için henüz-olmayan olgudur, fakat henüz-olmayan son, Dasein’a aittir ve yine bu o Dasein’da gerçekleşecektir. Dasein kendi olgunluğuna ve sonuna kendi ölümüyle ulaşır.

Genel anlamda ölüm, yaşam olgusudur. Dünya-içinde-varlık olarak Dasein, basitçe yaşamdır. Yaşam, Dasein’ın *ontolojik-existential* yorumlamasını olanaklı kılar. Eğer Dasein’ın sonu ölümle ontik biçimde tanımlanırsa, ölümden sonra da Dasein’ın diğer dünyevî nesnel hâlinde varlığını devam etmesi gerekmektedir. *Ontolojik-existential* Varlık yapının serimlenmesi Dasein’ın ölümden sonra Dünya-içinde-varlık olmadığını göstermektedir. “İçinde” olamama, Dasein’ın varlıksal olarak öldüğünün ifadesidir. Çünkü bir şeyin “içinde” olmak Varlığın önsel-ontolojik yapısı gereğidir.

Varlığı tamlığı, sonluluğu ve olanakları açısından değerlendirirsek, kaygının önemi daha da artmaktadır. Ölüm, bizde önsel bir şey gibi olması gereken, fakat henüz-olmayan olgu olarak Varlığın-tamlığına-doğru-olanağıdır. Ölümle Dasein, kendi Varlık-olanakları-içinde kendisinden önce gelmektedir. Dasein, ölüm olanağı ile kendisini incelemektedir. Ölüm, Dasein’ın mutlak olanaksızlığının olanağıdır. Mutlak olanaksızlığının olanaklılığı olan ölüme fırlatılmışlığı Dasein’ın ruh-durumunu ortaya koyar. Bu ruh-durumu kaygı ya da endişe olarak adlandırılır. Ölümle yüzleşmenin endişesi, Varlığı-kendi-olanaklılığı içinde Dünya-içinde-varlık olmasını sağlar. Olgusallıkla Dasein var oldukça ölüyor; fakat yaklaşık ve çoğu durumda, düşüşüyle bunu gerçekleştiriyor. Varoluşsal olanaklılığı açısından ölüm, kaygıda temellenir. Dasein’ın gündelik yaşamındaki düşüşü ve “Onlar”dan biri olması, Dasein’ın “birinin ölümü” karşısında kendisini henüz-olmayan önümüzde-varlık olarak görmesini sağlar. Ölümün kendisiyle henüz ilgisi olmadığını düşünür. Her birinin ölümü sonucu gündelik yaşamda Dasein, ölümle yüzleşmekten kaçır.

“Ölüm kesinlikle geliyor, fakat şu anda değil” önermesiyle gündelik yaşamında “Onlar”, ölümün kesinliğindeki özgün olanı gizlemeye ve üstünü örtmeye çalışırlar. Kesinlik ise her an gerçekleşebilecek durumdur. Dasein’ın günü-birlikteliği bu kesinliği “ne zaman” yorumuyla belirsiz yapmaktadır. Kesinliğin gerçekleşmesi karşısında Dasein kendisiyle ve Varlığın olanaklarıyla yüzleşmek yerine, kaçmayı tercih eder. Belirsizliğe doğru giden Dasein yine de

ölümün kesinliğinden kaçamaz. Ölümün *ontolojik-existential* kavranmasını şu şekilde ortaya koyabiliriz: Ölüm, Dasein'in sonu olarak, kendi olanağıdır ki, bu olanak ilişkisiz, kesin, zamanı belirsiz ve önüne geçilemeyen olgudur.

Günü-birlikteliğinde Dasein'in kendi ölümüyle yüzleşmesi ve düşüşü, otantik olmayan Varlığın-ölüme-yönelmesidir. Otantik olmamak ise otantik olanaklarımıza bağlıdır. Fakat o, çoğu zaman ve yaklaşık olarak otantik olmayan Varlığının-ölüme-yönelmesi olarak kendini açığa çıkarır. Ölüm beklentisi, Dasein'in olanaklarını görmesini sağlar. Ölüm beklentisinde o kendisinde, kendisinin olanaklarını anlar ve onların peşinden koşar. Beklenti, otantik olanağımızı ve varlığımızı anlamlandırır. Beklenti, Dasein kendisinin arkasında kalmaz ve kendinin sonlu olduğunu anlar. Böylece hiçliğin kendisiyle yüz yüze kalan Dasein, Varlığının olanaksızlığının olanaklılığı endişesiyle kendini anlayarak kendini kendisi için bireyselleştirir. Ölüm beklentisi Dasein'i "Onlar"dan ayırarak, kendi olanaklarını görmesiyle onu ölüme-doğru-özgür kılar.

Heidegger'in varlığı anlamasında ve yorumlamasındaki temel ontolojik amacı varlığın zamansallığını (*temporality of Being*) ortaya çıkarmaktır. Ona göre, eğer zamansallık Dasein'in varlığını olanaklı yapıyorsa, o zaman zamansal olan ancak doğru anlaşılır ve irdelenir. Çünkü varlığın geçiciliği Antik Çağ'ın zaman kuramı etkisiyle uzun süre unutuldu veya üstü örtüldü. Antik Çağ, zamanı ve zamansallığı varlıktan ayrı bir olgu olarak ele alıp inceler. Buna karşılık, eğer varlık geçici bir anlayışla yorumlanırsa zaman, varlık için temel ilke olacaktır. Fakat Antik Çağ bu temel ilkeyi göremediği gibi, varlığın hakikatinin üzerini örtüp, onun zamansal olmasını unuttu.

Varlığın zamansallığı veya geçiciliği her ne kadar unutulsa da, Heidegger'e göre ilk defa Kant, zaman fenomenine gerçek biçimde eğildi. Fakat Kant da zaman fenomeninin varlıkla olan temel ontolojik ilişkisini görmedi. Çünkü Kant, öncelikle Descartes'ın varlık görüşüne dogmatik bir şekilde inandı; ikinci olarak da Kant, hiçbir zaman varlık problemini zaman fenomeni çerçevesinde düşünmeyi denemedi. Her ne kadar Kant zaman fenomenini varlık kuramı içine sokmadıysa da, zamanı özneye ait bir fenomen olarak görmesi yine de çok önemlidir, hatta bu bir devrimsel adımdır da. Fakat Heidegger'e göre Kant yine de zaman ve varlık konusunda belirsiz kalmaya devam etmiştir.

Heidegger geleneksel felsefenin öne sürdüğü zaman kuramını eleştirir. Çünkü zaman bilen öznenin transendental içeriğine ilişkindir. Heidegger'e göre, Dasein (orada-varlık) ne bir birey, ne de geleneksel anlamda bir öznedir. Çünkü "varlık zamanda olandır". Varlık orada-bulunmaktır, yani dünya-içinde olmaktır. Başka bir söyleyişle zaman, varlığı ya da Dasein'in kendisini içinde bulduğu bir şey değildir, aksine "**Varlık zamandır.**"

Zaman varlığa giden yol olarak nesnelere varlığının da anlaşılmasını sağlar. Başka bir deyişle, Dasein'in kendi varlığını anlamasını sağlayan yolun zamansal yani geçici olmasıdır. Bu geçicilik geleneksel zamandaki gibi değildir, fakat önsel zaman ya da varoluşsal zamandır. Varoluşsal zaman Platoncu, Aristotelesçi ya da herhangi bir geleneksel zaman kuramcısının anlayışından farklıdır. Önsel ve varoluşçu zaman, varlıkları zaman içinde veya zaman ötesinde algılamaz; aksine varoluşsal ve önsel zaman varlıkları kendi varoluşları içinde görünür kılar.

Bu nedenle Heidegger, zamanı varoluşsal, ontolojik ve geçici bir yapıda tanımlar. Bu tanım gereği de zaman anlayışı geleneksel zaman kuramının temelinde olan Aristotelesçi zaman görüşü ile de ilişkili veya ona yakın değildir. Aristotelesçi tanım, zamanı "önce ve sonraya göre hareketin sayılması"²² diye ifade etmektedir. Bu tanımda zaman, sağduyu verilerinin mükemmel bir formülle ifadesinden başka bir şey değildir. Sağduyuya dayanarak yapılan ve cisimlerin hareketlerinin ölçülmesi anlamındaki zaman ise Heidegger'e göre,

²² Aristoteles, *Metaphysics, The Basic Works of Aristotle*, edited by Richard McKeon, New York: Random House, 1941.

Dasein'in kendisini günlük ilgilerin dünyasındaki ölçümlerin doğal sisteminde bulur. Bu durum ise zamanı halk zamanı, dünyasal zaman ya da sağduyu zamanı yani gündelik zaman yapar. Dünyasal zaman ise Dasein'in ontolojik yapısı üzerine temellenmemiştir. Çünkü Dasein'in ontolojik yapısı "ilgi" üzerine temellenmiştir. Buna karşılık, geleneksel zaman görüşü Dasein'in ontolojik yapısı olan "ilgi"yi ya göz ardı etmiştir ya da unutturmuştur.

O hâlde varlık ve zaman Heidegger için ne anlama gelmektedir? İkisi nasıl bir ilişki içindedir? Varlığın ve zamanın ontolojik yapısı ne anlama gelmektedir? veya nedir? Tüm bu soruların açıklanması ve irdelenmesi zorunludur.

Dünya-içinde-varlık, (*Being-in-the world* ya da *In-der Welt-sein*) aslında geçici ve tarihseldir. Başka bir söylemle, Dasein'in dünya-içindeki-varlığının olgusal yaşamı tarihsel ve zamansaldır. Bu nedenle de, zaman, Dasein'in geçiciliği açısından anlaşılmalıdır. Zaman geçicidir veya zamansaldır denildiğinde ne anlatılmaktadır? Zaman varlığın içinde ya da varlığın dışında bir şey olmadığı için zaman ancak varlığın kendi hakikatidir. Geleneksel felsefe, varlığı çok anlamlılığı içinde elimizde-hazır-olan (*present-at-hand* veya *Vorhandensen*) olarak tanımlamasına karşılık, Heidegger varlığın çok anlamlılığı içinde birliğini "herhangi bir varlık yorumu için zamanın yorumlanmasını olanaklı kılan tek ufuk"²³ olarak görür. Çünkü varlığın hakikati zamansallıktır ve ancak zamansal açıdan anlaşılabilir. Dasein'in gerçek varoluşu her zaman hem hakikat içindedir hem de hakikat-olmayan içindedir. Dasein'in varlığı kendi kendine olduğu kadar kendi kendine olamayandır da. Bu nedenle, hakikat ve Dasein gerçektir; bunlar salt ve mutlak özne üzerinde temellendirilemezler. Heidegger'e göre, bu görüşe uygun olarak, insan düşüncesi varlığın kendi hakikatini açığa vurduğu yer de olamaz. Descartes'ın aksine, o varlığın daha önsel, orijinal ve doğrudan bir yolla Dasein'in us öncesi duygu tarzlarında bulunabileceğini öne sürmektedir. Böylece insan varlığı ancak sonlu ve geçici Dasein olarak kendi varlığını ortaya çıkarabilir. Peki, Dasein'in geçiciliği hangi durumlarda ve nasıl ortaya çıkmaktadır?

Heidegger Dasein'in geçiciliğinin kendisinin "otantik (halis) ilgi"sinde ortaya çıkışını söylemektedir. Eğer zamansallık "ilgi" açısından ele alınıp yorumlanırsa, o zaman "otantik ilgi" Dasein'in temel yapısı olarak kendini serimler.

Dasein'in temel ontolojik yapısı olarak ilgi, önsel olarak ve çoğunlukla kendini günlük ortamda ortaya çıkarır. Böylece Dasein'in varoluşu kendini ilgide gösterir. Buna karşılık, kendi sıradan gündeliğinde Dasein otantik (halis, saf veya kendi kendine olan) değildir. Kendi dünya-içinde-varlık olma otantikliğini hemen ve doğrudan göremez. Dünya-içinde-varlık olarak Dasein'in otantik olmayan varoluşu olağan günlük yaşamındadır. Olağan gündelik yaşamında otantik olmayan Dasein, "Onlar" (*They* veya *Das Man*) ya da "halk" olarak alışkanlıklar ve geleneklerin etkisi altında kalır. Olağan gündelik yaşamında Dasein'in varlığı "diğerleri" tarafından belirlenir. Dasein, genel anlamıyla halktır yani onlardır. İşte bu şekliyle Dasein varlığını başkalarına göre belirler. Otantik olmayan Dasein, hep liderin arkasından giden ve liderini takip eden halktan biri olur. Fakat Dasein'in bu otantik olmayan varoluşu, aslında bir tür aldaticı ve yalancı varoluş tarzıdır. Otantik olmayan Dasein'in varlığı onun hakikat içinde olmayan varoluş tarzı olarak yine de otantik Dasein'in arayacağı tek varoluş tarzıdır. Bu çok önemli bir belirlemedir. Çünkü otantik Dasein varoluşunu otantik olmayan varoluşuna borçludur. Böylece Heidegger için, varlığın hakikatini arayacak tek varoluş tarzı otantik Dasein'in varlığından başka bir yer değildir.

Dasein'in olağan gündelik yaşamındaki varlığının analizi ve serimlenmesi, Heidegger'i hemen Dasein'in varlığının önsel temellerine götürecek varlık tarzlarını verir. Heidegger'e göre, "otantik olmama hâli" çoğu zaman ve öncelikle bulduğumuz varoluş tarzıdır. Başka bir söylemle, hiç kimse doğuştan otantik değildir. Otantik olmayan Dasein fırlatılmış, terk edilmiş ve atılmış Dasein varlığının önsel varoluş tarzıdır.

²³ Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman*, s. 1.

Dasein'in varlığı otantik ilgide ise, otantik olma tarzı ne demektir? Heidegger'e göre, otantik olma (*authenticity* veya *Selbstein*) kendinde olma veya kendiyle-bir-varlık-olmadır. Bu yüzden otantik olma Dasein'in kendi varoluşuna bağlıdır. Öte yandan diğeri tarafından belirlenmiş bir Dasein'in varlığı otantik değildir. Otantik Dasein her zaman ve her an benim'dir. Diğer bir anlatımla, Dasein ya otantik bir varoluşa ya da otantik olmayan bir varoluşa sahiptir; ikisinin ortasında bir yerde olamadığı gibi sürekli bir varoluşa da olamaz. Dasein'in varoluşunun bu anlamdaki yorumu tartışma konusu olabilir. Çünkü Dasein'in varoluşu otantik olmayan bir varoluş durumundan otantik varoluş tarzına doğru geçiştir. Öncelikle otantik olmayan Dasein'in varoluşu vardır ve otantik Dasein'a göre de bu yüzden önseldir. Daha sonra yine Dasein kendi otantik olmayan varoluşunu kendisi otantik yapar. Bu nedenle devamlı bir varoluş tarzından diğere geçiş anlarında Dasein ya otantik varoluşa ya da otantik olmayan varoluşa sahiptir. Anlık varoluşlara sahip olan Dasein sürekli aynı varoluşunu koruyamaz. Bir kere otantik olan Dasein bundan sonra her zaman otantik olacak demek yanlıştır. Burada sorulacak en kesin ve açık soru şu olmalıdır: Ne zaman ve hangi varoluş anında Dasein'in varlığı tam ve sürekli olarak otantiktir?

En otantik varoluş tarzı "ölüm" hâlidir. Bu ise Dasein'in varlığının yok oluşudur. O hâlde tam olarak otantik Dasein'in varoluşu hiçbir zaman olanaklı değildir. Çünkü ne zaman Dasein tam otantik olursa, o zaman kendi varlığını kaybetmekte, varlığını kaybeden ise otantik olamaz. Sonuçta Dasein her zaman eksik varlık olacaktır. Eğer Dasein her zaman eksik ise, o hiçbir zaman tam otantik olamayacaktır. Bu nedenle de bazen otantik, bazen ise otantik olmayan Dasein her zaman ve her durumda "benim" dir. Öte yandan bazı anlarda otantik varoluşa sahip olabilen Dasein'in nasıl olup da otantik olduğunu Heidegger söylemez. Otantik olma tarzının içeriğini vermediği için onu biçimsel olarak tanımlar. Biçimsel olarak ne zaman Dasein diğerlerinin veya başkalarının önünde ise, o zaman otantiktir; çünkü kendi kendinedir. Fakat bazen Dasein başkalarının önünde değil, onları takip eden ve kendini onlara bağlı kılan bir varoluşa sahip olabilir. Bu çok normal bir durumdur; fakat amaç her zaman bu durumdan kurtulup, Dasein'in kendi varlığının hakikatini görmesi ve otantik olmasıdır.

Dasein'in diğerlerinin önüne sıçrayışı ve geçişi onun kendi kendinde olmasını yani otantik Dasein varoluşunda olduğunu gösterir. Böylece her zaman Dasein kendini, kendi öz olanaklarına açmak ve otantik olmak ister. Kendini proje, plan, olanak ve varlığına açan Dasein, kendi varoluşunu olanaklı kılar. Otantik ve halis varoluş varoluşsal hakikatindedir. Başka bir anlatımla, otantik Dasein varlığını kendi olanaklarını gerçekleştirilmesi ile bulur. Buna karşılık otantik olmayan Dasein, kendi varoluşu yerine diğerinin varoluş olanakları içinde kalarak halktan biri olur. Kendini olağan gündelik yaşam içinde bulurken kendi olanaklarını yaşamaz; fakat başkalarını takip eden biri olur. Ancak şunu unutmamak gerekir ki Heidegger için her iki varoluş tarzı da gerçektir. Otantik olma ve olmama iki gerçek varlık tarzıdır. Her ikisi de Dasein'in varlığının hakikatini belirtir.

Dünya-içinde-varlık olarak ilgi duyan Dasein üç tür temel karaktere sahiptir: **1-** Varoluş, **2-** Olgusallık, **3-** Düşüş. Dasein'in varoluşu (*existence*) geleneksel özcü (*essence*) anlayıştan daha önsel ontolojik bir yapıya sahiptir. Bu yüzden, varoluş, özü de kendi varlığında kapsar. Fakat o, yalnızca öz değildir; çünkü öz geleneksel felsefenin anladığı gibi elimizde-hazır-olandır. Buna karşılık Dasein'in varoluşu elimizde-hazır-olan şeyler gibi değildir. Dasein kendi-olma hâlini seçebilen ya da kendi-olmama tarzını seçebilen tek varlıktır. Taş, ağaç, ev ve benzeri nesnelere varlığa sahip değildirler; çünkü onların varoluşları yoktur. Onlar dünya-içinde-varlık tarzında varoluşlar değildir. Başka bir deyişle, varoluşu olmayanın varlığı da yoktur. Yalnız ve yalnız Dasein keşfeder, açar, açılır, seçer, plan yapar, proje geliştirir. Tüm bu eylemler onun varoluşunu ortaya koyar. Heidegger'e göre, nesnelere ya da şeyler bunları yapamaz.

Olağan gündelik yaşamında Dasein, kendini halktan ve kalabalıktan biri olarak seçer ve kendi-olma tarzının üstünü örter. O, başkası olur. Kendinin değil, başkalarının peşinden

gider. Bu varoluş tarzı onu otantik yapmaz. Fakat bu onun varlığının olmadığı anlamına da gelmez. Bu varoluş tarzı otantik varoluş tarzı kadar gerçektir. Bu anlayışla, Descartesçi görüş olan önce öz vardır, sonra onun uzamsal varlığı gelir önermesi, yadsınır. *Cogito en temelde vardır ve sum cogito'nun varlığından sonra gelir önermesine temel olan "cogito ergo sum"* veya "düşünüyorum O hâlde varım" yanlış bir biçimde öne sürülmüştür. Bu anlayışın temelinde epistemolojik bir yaklaşım vardır. Bu Dasein'in kendinde olmama tarzı olup kendisini yanlış yorumlamasıdır. Dasein gerçek olarak kendini nasıl yorumlayıp kendinde-olabilir? Bu ancak Dasein'in kendini kendi ontolojik yapısı üzerinde yorumlaması ile olanaklıdır. Heidegger'e göre bu tür ontolojik yorum, bize önsel olanın, varoluşun, yani *sum'un geldiğini ve cogito'nun sum'u takip ettiğini* söyler. Gerçek olan "varım O hâlde düşünüyorum" veya "*Sum ergo Cogito*"dur.

Fırlatılmışlık veya atılmışlık Dasein'in gerçekliği ve olgusalılığıdır. Fakat bu olgusalılık elimizde-hazır-olma hâli değildir. Onun temel ontolojik karakterlerinden ikincisi olan olgusalılık, Dasein'in varlığının kendisine yönelmesidir. Dasein kendini diğer tüm varlıkların arasında ve ortasında bulur. Atılmış ve fırlatılmış Dasein'in bir fırlatıcısı veya atıcısı yoktur. Edilgen bir kelime olan atılmış olma tarzı onun ayrı bir atan tarafından atıldığını göstermez. Bu dilin kullanımı gereği ifade edilen bir kelimedir. Onun fırlatılmışlığı onun projeleridir. Atılmışlığı kendisini varlık-içinde-olma durumunun farkına vararak, planlarını ve projelerini gerçekleştirmesi içindir. Böylece Dasein temelde varolma ya da varolmama olanağından başka bir şey değildir. Buna karşılık varolma olanağı hiçbir zaman tamamlanamaz. Tam varlık olarak Dasein'in en uç olanaklı olanağı "ölüm"dür. Ölüm olanağının gerçekleşmesi ise Dasein'in varlığının olanaksız olduğu varoluşsal andır.

Fırlatılan Dasein, varlıkların arasında kendi-için-orada-varlıktır. Descartesçi deyişle, orada-varlık olması Dasein'in doğal hâlidir veya ışığıdır (*natarae lumunare*). Çünkü Dasein, dünya-içinde-varlık olarak karakterize edilerek belirlenir. Dünya-içinde-varlık olmak, Dasein'in bir dünya içine atılmışlığının ve diğer varlıkların arasında bulunduğu farkına varması demektir. Kısaca Dasein kendi varoluşunun gerçekliği ile kendi yüzleşebilen tek varoluşa sahip varlıktır. Bu ise onun fırlatılmışlık ve atılmışlık gerçeği sonucu elde edilen bir varoluş tarzıdır.

Dünya-içinde-atılmış-varlık olarak Dasein, kendi proje ve planlarına doğru ilerlerken aynı zamanda bu atılmışlığı onun düşüşünü veya eksikliğini de ortaya koyar. Buradaki düşüş olumsuz bir anlamda alınmamalıdır. Hatta dinlerdeki düşüşle de karıştırılmamalıdır. Çünkü dinlerde cennetten (otantik tarzdan) yeryüzüne (otantik olmayan tarza) düşüş söz konusudur. Heideggerci düşüşte bir yerden düşme veya bir şeyin eksikliği söz konusu değildir. Düşüş veya eksiklik Dasein'in kendi varlığını halktan biri olarak kaybetmesi ile başlayan ve kendi otantik varoluşuna doğru gidiş durumu demektir. Düşüş otantik olmayan Dasein olarak dünya-içinde-olma gerçekliğidir. Düşüş bir tür gerçekliktir. Düşüş, dünya-içinde-varlık olarak Dasein'in kendi-olma tarzına yabancılaşarak, kendi varoluşuna kapalı hâlidir. Düşüş daha önce bulunduğu bir yerden olmadığı gibi, Dasein'in düşüşü kendisini atılmış olarak bulduğu dünyasındaki kendinin bir tür varoluşsal tarzıdır. Dünya-içinde-olmak Dasein'a verilmiştir. Bu nedenle de düşüş ontolojik bir yapıda olup, Dasein'in varoluşunu belirleyen bir karakterdir.

Dünya-içinde-varlık olarak Dasein kendi olanakları ve projelerini gerçekleştirmek isteyen varlıktır. Kaygı ve ölüm beklentisi Dasein'in en ekstrem olanaklarıdır. Kendi öz varlığının ölüm kaygısı ve ölümünün olanaklılığını anlaması, Dasein'i zamansal veya geçici yapar. Heidegger, zamanın Dasein'in ölüme doğru giden varlığını anlamasını ve olanaklarını gerçekleştirmesini sağladığını ileri sürer. Ölüme-doğru-varlık, Dasein'in varoluşunun temel ontolojik karakteri olan "ilgi"nin ortaya çıkmasına neden olur. Buna ilaveten, ölüme-doğru-varlık, ilginin ontolojik temeli olarak da zamansallığı veya geçiciliği ortaya çıkarır. Çünkü ölüme-doğru-varlık olan Dasein geleceğe yönelik plan ve proje olanaklarına sahiptir.

Geleneksel zaman anlayışındaki şimdilerin, serilerin sayımı yerine, Heidegger zamansallığı (geçiciliği veya sonluluğu) zamanın üç tarzı olan geçmiş - şimdi - geleceğin birleştirici özelliği olarak yorumlar. Geçici olan varlık tüm zamanları kendi varoluşsal zamansallığında birleştirir ve zamansallığı kendi ontolojik yapısının temelinde görür. Yani Dasein'in varlığının hakikati, onun geçiciliğidir. Çünkü Dasein kendi gelecek projelerinde kendi olanaklarını ve durumunu bulabilmek için geçmişe döner ve geçmişle birlikte şimdiyi de tecrübe eder. Böylece üç zaman dilimini şimdide yaşar. Varoluşsal anlarında ne zaman kendi ölümünün kaygısı ve beklentisini duyarsa kendi varlığının ve yaşamının farkına varır. İşte ölümlüyle yüzleşen Dasein ancak kararlı varoluşu ile otantik olabilir. Kararlılık Dasein'in varoluşunu kendi olanakları doğrultusunda gerçekleştirmesini sağlar. Birinin kendi ölüm kaygısı ve beklentisi, onun kendi varlığının hakikatini ve kim olduğunu anlamasını sağladığı gibi, onu başkalarından ayırır. Otantik Dasein varoluşunu ve varlığının hakikatini kendi geçiciliği veya zamansallığı içinde anlar ve gerçekleştirir.

Dasein'in varlığının temel ontolojik karakterleri olan varoluş (*existence*), olgusalılık (*facticity*) ve düşüş (*fallen*) zaman açısından gelecek, geçmiş ve şimdiye karşılık gelir. Böylece Varlığın ontolojik yapısı zaman türleri açısından ele alınabilir ve anlaşılabilir. Zamansallığın bu üç ekstanzi (*Ekstase, ecstasis*) içinde gelecek en önemli rolü oynar. Çünkü gelecek, önsel ve otantik geçiciliğini oluştururken, bir üstünlüğe de sahiptir. Otantik zamansal varoluş, kendini gelecek bakımından zamansal yapar. Bu nedenle, varlığın ya da varoluşun temel anlamı gelecektir.²⁴ İlginin ontolojik birliği zaman ve zamanda geleceğe yönelik olduğu için otantik Dasein zamansallığı içinde ölüme-doğru-fırlatılmış varlık olarak sonludur. Sona-doğru-varlık olarak Dasein'in geleceğe doğru geçiciliği önsel olarak sonludur. O hâlde Heidegger'e göre, zaman, zamanın geçiciliği olarak önseldir ve ilginin ontolojik yapısını oluşturur.

Geleneksel felsefenin yaptığı biçimde epistemolojik yaklaşımla açıklanan zaman, varlığı veremediği gibi zamanın kendisini de veremez. Yine epistemolojik varlık yaklaşımı da zamanı veremez. Zaman ancak ontolojik ve varoluşsal yaklaşımla kavranıldığı zaman, varlığın otantik kararlılığındaki hakikatini verebilir. Sonuç olarak, zamansallık otantik ilginin anlamı olarak Dasein'in dünya-içinde-varlık olduğunu anlamasını ve kendi varoluşunun kararlılığını kavramasını sağlar. Zaman, dünyaya ilgi duyan varlık olan Dasein'in varlığını gerçek, sonlu ve geçici yapar. Zamansallık ise varoluşu, olgusalılığı ve düşüşün birliğini olanaklı yapar.²⁵ Zamansallığın ekstanzları otantik ve otantik olmayan Dasein'in varlığının olanaklılığı içinde Varlığın çok anlamlılığının birliğini olanaklı kılar. Kısaca zaman, varlığın ontolojik temelini ve kendi hakikatinin anlamını görünür yaparak, onları açığa çıkarır. Zamanın zamansallığı varlığı varlık yapar.

Kaynakça:

Aristoteles, *Metaphysics, The Basic Works of Aristotel*, edited by Richard McKeon, New York: Random House, 1941.

Heidegger, Martin, *Varlık ve Zaman, (Being and Time)*, trans. by J. Stanbaugh, New York: State University of New York Press, 1996, ve *Being and Time*, trans. by John Macquarrie and Edward Robinson, New York: Harper and Row, Publ., 1962.

-----: *An Introduction to Metaphysics*, translated by Ralph Manheim, New Haven: Yale University Press, 1959.

²⁴ A.g.e., s. 39.

²⁵ A.g.e., s. 41.

- : *The Basic Problems of Phenomenology*, trans. & intr. by Albert Hofstadter, Bloomington: Indiana University Press, New York: Harper and Row. 1982.
- : "On the Essence of Truth" , *Basic Writings*, trans. David Farrell Krell, New York: Harper and Row, Publ., 1977.
- : *Parmenides*, translated by André Schuwer and Richard Rojcewicz, Bloomington: Indiana University Press, 1992.
- : "Letter to Humanism", *Basic Writings*, edited by David F. Krell, New York: Harper and Row, Publ., 1977
- : "Dünya Resiminin Çağı", "The Age of World Picture", 1938,*The Question Concerning Technology and Other Essays*, trans. by W. Lowit, New York: Harper & Row, 1977.
- : *Prof. Heidegger'e 1933'te Neler Oldu?* Çeviren Turhan Ilgaz, İstanbul: Y. K. Y., 1993.
- Inwood, Michael, *Past Masters: Heidegger*, Oxford: Oxford University Press, 1997.
- Kockelmans, Joseph J., *Heidegger on the Art and Art Works*, Boston: Martinus Nijhoff, Publ., 1985.
- Platon, *Sofist, Diyaloglar*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 6. Basım, 2009.
- Reiner, Martin "Heidegger and the Greeks", *The Heidegger Case: On Philosophy and Politics*, edited by Tom Rockmore and Joseph Margolis, Philadelphia: Temple University Press, 1992.
- Steiner, George, *Heidegger*, çev. Süleyman Kalkan, Ankara: Vadi Yayınları, 1996.
- Versenyi, Laszlo, *Heidegger. Being and Truth*, New Haven: Yale Uni. Press., 1965.